

Økonomiplan og handlingsprogram 2024-27 Årsbudsjett 2024

Kommunestyrets vedtak i ksak 075/23

Økonomiplan og handlingsprogram 2024-27

Innhold

Kommunedirektørens innledning.....	5
Økonomiske rammebetingelser.....	7
1. Økonomiplan 2024-27 for Råde kommune	7
2. Rammebetingelser for økonomiplan 2024-27	7
3. Råde 2027.....	16
4. Økonomisk bærekraftvurdering.....	19
5. Mottatte søknader.....	21
6. Årsbudsjett 2024. Talldelen	22
7. Investeringer 2024-27.....	24
Handlingsprogrammet 2024-27	26
Kommuneplan - Satsingsområder 2024-27	27
LEVE HELE LIVET I RÅDE	27
ATTRAKTIVE RÅDE.....	30
GRØNNE RÅDE	32
Tjenesteområdene	34
Tjenesteområde Oppvekst og levekår.....	34
Tjenesteområde helse, omsorg og rehabilitering	37
Tjenesteområde Miljø, plan, teknikk og eiendom.....	39
Kommunedirektør m/staber	42
Vi i Råde	43
Betalingssatser	44
Økonomiske oversikter.....	45

Kommunedirektørens innledning

Råde kommune skal være et trygt og raust sted å leve og bo, både i dag og i årene som kommer. For å oppnå dette må vi møte og tilpasse oss de muligheter og utfordringene som samfunnsutviklingen bringer med seg. Vi skal sammen skape fremtiden i Attraktive Råde.

Kommunes verdigrunnlag, med verdiene raushet, glede og respekt skal ligge til grunn for alt vi gjør. Dette bygger på en grunnleggende tro om at samarbeid, likeverd og eierskap skal være førende for hvordan vi løser og utvikler våre oppgaver i felleskap med kommunes innbyggere og næringsliv. Vi må styrke samarbeid og partnerskap for å møte samfunnsutfordringene og de målene vi har satt oss i kommuneplanen.

Det er urolige tider i verden. De eksterne rammebetingelsene har endret seg kraftig den senere tid grunnet uroligheter i Europa som følge av krigen i Ukraina, samt etterslep av oppgaver og økonomiske utfordringer etter koronapandemien. Det er også endringer i klimaet med hyppigere værskifter og mer ekstreme værforhold. Dette skaper en krevende hverdag i planlegging og gjennomføring av kommunale tjenester. I tillegg må sikkerhet og beredskap gis større fokus som følge av de usikre tidene.

FN's bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. De består av 17 mål som er en felles retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. Vi vil ta et ansvar slik at vi når bærekraftsmålene. Noen av bærekraftsmålene vil berøre Råde kommune mer enn andre. Målene må derfor tilpasses de lokale utfordringene. I kommuneplanens samfunnsdel er bærekraftsmålene knyttet til innsatsområdene.

Vi er stolte av å kunne levere gode tjenester til innbyggerne hver dag. For å kunne opprettholde det gode tjenestenivået også i årene som kommer, må tjenesteomfang, kapasitet og kvalitet vurderes kontinuerlig. Det krever omfattende omstilling av tjenesteproduksjonen, og vi må tørre å utfordre det kjente og utforske det ukjente.

For å lykkes i dette arbeidet jobber vi hver dag for å være gode «Vi i Råde» ambassadører. Vi arbeider for å fremme innovasjon og nye arbeidsmetoder. Arbeidet gir oss et felles grunnlag for nye måter å tenke kommunale tjenester på - sammen med innbyggerne. Dette er et strategisk valg for å sikre at Råde er i stand til å møte fremtidens utfordringer. I 2023 etablerte vi det spennende utviklingsprosjektet «Smartbygda Råde» for sammen med innbyggere, næringsliv og academia sette fart i utviklingen av Rådesamfunnet fremover.

Vi jobber kontinuerlig for å øke kompetanse til alle ledere og ressurspersoner for å ha kunnskap til å kunne identifisere, forstå og håndtere prosesser som skjer i endringsarbeid. I 2024 vil flere medarbeidere kan øke sin kunnskap knyttet til å lede utviklingsprosesser, dette da vi mener at det å ha felles kunnskap er avgjørende for å ha kraft til å drive utviklingsarbeid fremover. Råde kommune er organisert for å sikre helhetstenkning, gjennom samhandling og innbyggermedvirkning. Innovasjon og nyskaping, systematisk læring og kontinuerlig forbedring skal sørge for å gi oss kvalitet og effektivitet i utviklingen av våre tjenester.

Innen helse- og omsorgssektoren skal vi i større grad enn før sette innbyggere i stand til å klare seg selv, også når helsen svekkes. Dette vil være med i vurderingen når satsningsområdene for innovasjonsprosjekter i 2024 skal utvelges. Et av målene her er at alle tar ansvar for egen alderdom så lenge som mulig, og at Rådesamfunnet legges til rette for eldre som en ressurs.

Vi må ha mot til å ta i bruk nye velferdsteknologiske løsninger, som gir brukerne mulighet til å mestre eget liv i egen bolig, og som sørger for moderne og effektive tjenesteløsninger innen helse- og

omsorgstjenesten. For å få til dette må vi jobbe sammen med innbyggerne om å finne fram til nye måter å ivareta deres behov. Bruk av flere teknologiske løsninger kan bidra til økt trygghet og egenmestring for innbyggerne våre, ved at den enkelte i større grad klarer seg selv i hverdagen. Arbeidet med å etablere egnede møteplasser for innbyggere i alle aldre vil også fortsette. Her ønsker vi i samarbeid med frivilligheten å kunne tilby møteplasser for å skape aktivitet og forebygge utenforskap på tvers av generasjoner.

Forebygging blir et viktig område for Råde kommune i tiden fremover. Vi ser at våre innbyggere har et økende behov for hjelp og bistand, som vil bety at vi må gi økt kraft til dreining mot å jobbe mer forebyggende. Tidlig innsats på alle nivåer med fokus på å se sammenhenger i tjenestetilbudet sikres gjennom tverrfaglig samhandling.

Kommuneplanens arealdel legger føringer for hvordan Råde samfunnet skal utvikle seg fremover. Her legges f.eks. grunnlaget for gode bo- og sentrumsområder, friluftsområder og næringsarealer. Utvikling av friluftsområder og arealer for felleskap er viktig for folkehelsen. Arbeidet med etableringen av gang og sykkelvei fra Tomb til Karlshus vil knytte tettstedene i kommunen bedre sammen og 1000-årsplassen skal utvikles til å bli en god møteplass for både barn, unge og voksne. «Bygda mellom byene» skal være en attraktiv kommune som folk ønsker å flytte til, en urban landsby og bygd med kvaliteter for hele befolkningen.

Kommunedirektørens budsjettforslag bygger på regjeringens forslag til statsbudsjett for 2024. En betydelig investeringstakt, økt behov for kommunale tjenester og nøkternhet. beskriver kommunedirektørens forslag til økonomiplan 2024-2027.

Kommunedirektøren har gjennom utarbeidelsen av økonomiplanen jobbet for å skape en bærekraftig økonomi. Økonomiplanen inneholder viktige satsinger og styrking. Vi skal ta i bruk innovative nye løsninger, for å forbedre og effektivisere våre tjenester.

Det er innarbeidet mange viktige investeringsprosjekter i planperioden.

Demografutviklingen gir oss utfordringer knyttet til den eldste delen av befolkningen. Et nytt helsebygg vil legge til rette for at vi kan møte disse utfordringene, skape nye møteplasser og gi mulighet for samlokalisering.

Styringsrenten har stor betydning for Råde kommunes investeringstakt fremover.

Kommunedirektøren har lagt til grunn at renten vil være stabil gjennom 2024, men det kan bli en svak nedgang på slutten av planperioden. På bakgrunn av den synkende renten anses det som forsvarlig å innarbeide Helsehus i investeringsplanen fra 2027.

Fremtiden vil utfordre oss på mange måter både mht. tjenesteportefølje, kapasitet, økonomi og miljøhensyn. Dette krever at vi sammen gjør tydelige prioriteringer til det beste for Rådesamfunnet. Snakker vi sammen, skaper vi sammen.

Økonomiske rammebetingelser

1. Økonomiplan 2024-27 for Råde kommune

Det har vært gjennomført et dialogseminar med utvidet formannskap i juni 2023. Dialogseminaret går over to dager og har erstattet førstegangsbehandling av økonomiplan.

Til behandling i desember legger kommunedirektøren fram forslag til økonomiplan med endringer i:

- Planlagt utvikling av netto driftsresultat
- Planlagt utvikling av disposisjonsfondet.
- Planlagt utvikling av gjeldsgrad

2. Rammebetingelser for økonomiplan 2024-27

Kommunedirektøren legger følgende rammebetingelser til grunn:

Stabile rammebetingelser

Kommunedirektøren legger til grunn at staten ikke vil foreta vesentlige endringer i kommunenes økonomiske rammebetingelser i perioden frem til 31.12.2027.

Inntektssystemet

Regjeringen legger opp til følgende vekst i frie inntekter for 2024 for landet:

Vekst i frie inntekter	5 100 000 000
Merkostnader til demografi	-3 100 000 000
Mindrekostnader til pensjon	-1 800 000 000
Økt Handlingsrom	200 000 000

Økt handlingsrom for Råde kommune blir ca. kr 300 000,-.

Regjeringen har i tidligere år i sitt budsjettforslag lagt til grunn at kommunenes handlingsrom kan økes ved effektiv ressursbruk i kommunesektoren. De la inn et forventet effektiviseringskrav på 0,5% Kommunedirektøren har holdt på dette effektiviseringsprinsippet i tildelingen av kommunalområdenes rammer.

Innslagspunktet for beregning av refusjoner for ressurskrevende tjenester justeres for lønnsvekst og innslagspunktet økes med kr 82 000 og er nå kr 1 608 000,-. Dette utgjør en mindreinntekt for Råde kommune på kr 1 066 000,- for 2024.

Regjeringens satsinger/tilpasninger er tilpasset i kommunedirektørens forslag til budsjett. Innenfor den samlede veksten i frie inntekter, er det i denne økonomiplanperioden et større handlingsrom til tjenesteutvikling enn vi har hatt tidligere år.

Kommunedirektøren legger til grunn at inntektssystemet vil være stabilt i kommende fireårsperiode.

Frie inntekter

Råde kommune får i 2024 kr 568 235 000,- i form av skatt og rammetilskudd. Dette er en vekst fra RNB 2023 på 7,11%, tilsvarende kr 37,7 mill.

Dette er noe mindre enn det som ligger som skatteforventning i Grønt hefte (Beregningsteknisk dokumentasjon som viser fordelingen av rammetilskuddet for den enkelte kommune og fylkeskommune og legges frem som vedlegg til statsbudsjettet (Prop. 1 S)). Kommunedirektøren har gjort vurderinger av befolkningstallet som ligger til grunn for beregningene i Grønt hefte, og det

ligger et høyere antall innbygger enn det reelle folketallet i Råde kommune. Dette skyldes at beboere på Nasjonalt Ankomstsenter registreres som beboere i Råde kommune, og på telletidspunktet som er brukt er det lagt inn ca 600 flere innbyggere enn det reelle innbyggertallet. Dette gjør inntektsforventningene for skatt og inntektsutjevning blir større enn de reelt vil bli. Dette gjør det utfordrende å beregne skatteinntekter og inntektsutjevning. Kommunedirektøren har gjort grundige vurderinger av hva hun tror vil bli Råde kommunes skatteinntekter i 2024, forsiktighetsprinsippet er lagt til grunn, og det er valg å nedjustere innbyggertallet og legge inntektsforventningen noe lavere enn Grønt hefte.

Kommunedirektøren vil komme tilbake med en budsjettjusteringssak i 2. tertial 2024, etter at Revidert Nasjonalbudsjett er lagt frem, hvis man ser at skatteinntektene blir andresledes enn det som er lagt til grunn i økonomiplanen.

Kommunedirektøren har i økonomiplan 2024-27 videreført befolkningsvekstbasert anslag for frie inntekter. Dette betyr at kommunedirektøren i sitt forslag har lagt inn en forventet befolkningsvekst og en forventet skattevekst i planperioden. Dette er omtalt nærmere under «Befolkningsvekst» nedenfor.

Lønns- og prisvekst er hensyntatt i økonomiplan perioden. Kommunedirektøren har lagt inn en lønns- og prisvekst på inntekter på 4,3%, og på utgiftssiden er det lagt inn 3,8% vekst. Dette for å videreføre regjeringens tidligere krav om 0,5% effektivisering av ressursbruken.

Renter

Norges bank har endret styringsrenten med +1,50% i 2023 og styringsrenten er pr 01.11.23, 4,25%.

I Pengepolitisk rapport september 2023 fra Norges Bank skriver de:

«Målet for pengepolitikken er en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2 prosent.

Inflasjonsstyringen skal være fremoverskuende og fleksibel, slik at den kan bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting samt til å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser. Komiteens pengepolitiske strategi er nærmere beskrevet på side 4.

Prognosen for styringsrenten er oppjustert fra forrige rapport. Renten ble hevet med 0,25 prosentenheter til 4,25 prosent på møtet 20. september, og prognosen indikerer at den mest sannsynlig vil øke til 4,5 prosent i desember. Ved utgangen av prognoseperioden anslås styringsrenten å være litt over 3 prosent.

Det er alltid usikkerhet knyttet til anslag, men usikkerheten rundt inflasjonsanslagene er spesielt høy nå som inflasjonen er høy, og våre prognoser har blitt betydelig revidert i løpet av det siste året. Enkle modellestimat for usikkerheten knyttet til den videre utviklingen for enkelte nøkkelindikatorer er nærmere beskrevet i rammen på side 41. Dersom de økonomiske utsiktene, risikobildet eller vurderingen av økonomiens virkemåte endrer seg, kan også renten bli en annen enn renteprognosen nå indikerer.»

Kommunedirektøren har lagt til grunn en renteøkning til i 2023 på 0,25%. I 2024 er det lagt inn en forutsetning om at renten vil gå ned med 0,5%. Det er videre lagt til grunn at renten vil falle ytterligere 1,0% i perioden 2025-27 og renten vil da være 1,25% lavere enn dagens nivå i slutten av perioden.

Med dagens vedtatte investeringstakt og prognostisert renteøkning, vil kommunens rente- og avdragsutgifter øke med henholdsvis kr 0,5 og 5,0 mill. fra 2024 til 2027.

Ved en eventuell renteøkning utover det som er forutsatt i økonomiplanen, vil 1% renteøkning, med utgangspunkt i gjeld pr 31.12.23, utgjøre ca. kr 4,5 mill. pr. år i økte renteutgifter.

Finansforvaltningen

Råde kommune har pr dato ingen plassering i finansielle aktiva (aksjefond m.v.). Kommunen har i alle år hatt en lav risiko knyttet til finansforvaltningen. Sårbarheten ved svingninger i finansmarkedene vil være lav i kommende fireårsperiode.

Pensjonskostnader

Kommunedirektøren legger til grunn stabile pensjonskostnader i perioden 2024-27.

Lønnsvekst

Lønnsvekst inklusivt overheng og glidninger fra 2023 til 2024 er 4,9%, dette er hensyntatt i budsjettet. Kommunedirektøren legger til grunn at lønnsveksten vil ha noe lavere nivå i 2025 (4,3%), og går noe ned i 2026 og har lagt 3,7% til grunn for resten av planperioden. Kommunedirektøren benytter, som tidligere år, statsbudsjettets anslag i sitt forslag til økonomiplan.

Befolkningsvekst

I sine anslag for frie inntekter i planperioden legger kommunedirektøren SSB sine befolkningsprognoser med noen lokale tilpasninger til grunn for perioden 2024-27. Dette gir en gjennomsnittlig befolkningsvekst for Råde kommune i perioden på 1,2%. Befolkningsveksten er vurdert til å bli noe høyere mot slutten av planperioden med grunnlag i økt boligutvikling. Kommunen har lagt godt til rette for dette gjennom regulering av bolig- og næringsområder.

Syssetting

Syssettingen i Råde er 98%. Det er etablert et nasjonalt virtuelt kontor som følger opp arbeidssøkere som kan nyttiggjøre seg digital oppfølging. Dette frigjør ressurser på lokalkontorene, og gir muligheter til å følge opp de som trenger mer bistand på en bedre individuell og tilpasset måte. Deltakelse i tiltak og bruk av midlertidig lønnstilskudd gir en positiv effekt og brukes aktivt for å bidra til økt syssetting.

Det gjøres også et omfattende arbeid med å gi helhetlig oppfølging til innvandrere og flyktninger, samt til andre personer som mottar sosialstønad over tid. Det er gruppen innvandrere og flyktninger som har flest langtidsledige, og dermed langtids sosialhjelpsmottakere. Dette arbeidet har avdekket utfordringer knyttet til blant annet helse, og det jobbes systematisk med å løse de utfordringer som er til hinder for deltakelse i arbeidslivet. Det er viktig både for livskvaliteten til den enkelte, men også kommunes økonomi at flest mulig kommer i arbeid.

1. juli 2023 ble det innført en ny ungdomsgaranti i NAV. Ungdomsgarantien skal sikre god og tett oppfølging av unge mellom 16 og 30 år som trenger hjelp til å fullføre utdanning og komme i arbeid. Dette er et prioritert område fremover.

Globale endringer

Regjeringen sier i innledningen til statsbudsjettet for 2024 at «Krig i Europa, et rekordhøyt antall ukrainske flyktninger og høye priser øker utgiftene på flere områder». Dette vil påvirke Rådesamfunnet på flere måter, og vil ventelig medføre at det fortsatt vil være knapphet på enkelte varer, høye råvarepriser, økte energikostnader, inflasjon og økte renter.

Krigen i Ukraina har ført til stor økning i ankomster til Nasjonalt ankomstsenter. Dette medfører stor belastning på helsetjenesten ved senteret, men det påvirker også Rådesamfunnet. Blant annet vil kommunens tjenester som barnehage, skole, fastlegetjenester, helse- og omsorgstjenester og sosialtjenester bli berørt på grunn av økt pågang. Det antas at denne situasjonen vil vedvare, og arbeidet med bosetting av flyktninger vil også være viktig i 2024.

Nasjonalt sikkerhetsmyndighet (NSM) skriver i sin Risikoanalyse for 2023 at uforutsigbare tider krever høyere beredskap, og norske kommuner må forberede seg og ha høyere fokus på beredskap, som følge av en mer urolig og uforutsigbar sikkerhetspolitisk situasjon enn på mange år. Som følge av dette er beredskapsarbeid viktig årene fremover. Det er nødvendig å ha særlig fokus på

informasjonssikring i en tid hvor teknologisk utvikling går raskere og raskere, slik at kommunen til enhver tid er i stand til å ivareta sine grunnleggende funksjoner uten at informasjon kommer på avveie.

Tjenesteutvikling og satsingsområder

Kommunedirektøren har vurdert utviklingen av eksisterende og nye tjenester ved utarbeidelse av økonomiplanen og tatt hensyn til følgende:

- Nye boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Forebyggende arbeid
- Økt trykk i helse og omsorg
- Økt trykk innen psykisk helse- og rusfeltet
- Integrering og bosetting av flyktninger
- Barnevernreformen
- Barn og unge med særskilte behov
- Ungdomsmiljø – forebyggende arbeid
- Sykefraværsoppfølging
- Næringsutvikling
- Gjennomføring av sentrumsplanen for Karlshus
- Oppfølging av trafikksikkerhetsplan

Kommunedirektøren vil i planperioden vurdere ytterligere tjenesteutvikling, men disse er ikke innarbeidet i økonomiplanene. Kommunedirektøren vil komme tilbake med disse når de er utredet. Eksempel på slike utgifter er forvaltning, drift og vedlikehold som følge av investeringer, som nytt helsebygg, Langhus og boliger Øvre Langbråten.

Kommunen er i gang med byggearbeidet på «Boliger til mennesker med nedsatt funksjonsevne» i Ringveien. Arbeidet er antatt ferdig første halvår 2024 med innflytting i mai/juni 2024.

Det er et økt fokus på dreiningen av tjenester mot lavterskel og forebyggende innsats innenfor alle tjenesteområder, dette innebærer blant annet at hverdagsmestring, friskliv og samarbeid med frivillige vil være satsningsområder. Bruk av velferdsteknologi er også et satsning- og utviklingsområde hvor man blant annet gjennom teknologi vil kunne legge til rette slik at innbyggerne mestrer å leve i eget hjem lenger. Innenfor psykisk helse ønsker vi fremover å få flere over på lavterskeltilbud og etablere tjenester i egen kommune fremfor å kjøpe ekstern bistand.

Råde kommune har bosatt 36 personer i 2022 og planlegger for bosetting av 17 personer i 2023. Det er laget en plan for det videre integreringsarbeidet. Målet er å sikre stabil bosituasjon, norskopplæring og tilrettelegging for å komme ut i arbeidslivet. Dette arbeidet vil videreføres inn i 2024.

Barnevernreformen trådte i kraft 01.01.2022 noe som har medført økt kommunalt ansvar både for økonomi og oppgaver. Utgiften til kommunen har økt i form av økte egenandeler og kommunene har også fått mer ansvar som skal bidra til å styrke arbeidet med forebygging og tidlig innsats. Med reformen følger overgangsordninger i rammetilskuddet som gjør at kommunene kan forvente mindre inntekter fra 2025. Reformen er ytterligere omtalt under kommunalområde oppvekst og levekår.

Ungdomsmiljøet i Råde generelt og enkeltbarn/elever som har behov for tettere oppfølging for å mestre hverdagen i skoler og barnehager er et prioritert satsningsområde i årene fremover. Hvordan vi tenker å jobbe med dette er nærmere beskrevet under tjenesteområdet oppvekst og levekår.

Råde kommune har i flere år hatt særlig fokus på nærværarbeid for å øke trivsel på arbeidsplassene og redusere sykefraværet. Selv om dette arbeidet har vært positivt for arbeidsmiljøet, så forblir

sykefraværet vesentlig høyere enn ønsket. Det skal i perioden 2023 til 2026 gjennomføres et prosjekt for å øke nærværet.

Næringsutvikling er en sentral faktor for god samfunnsutvikling. Råde kommune ønsker å ha økt trykk på næringsutvikling fremover, og legge til rette for å styrke samhandlingen mellom næringslivet og kommunen. Vi vil være en attraktiv næringskommune for bedrifter og virksomheter som ønsker å vokse, samt å stimulere til nyetableringer. Vi jobber for å etablere faste forpliktende strukturer og arenaer som stimulerer til samhandling og utvikling for næringslivet.

Kommunen har i sine investeringsplaner flere store prosjekter de neste årene. For å se helheten av kommunens behov, er det viktig at det samtidig gjøres vurderinger av eksisterende formålsbygg. Dette for å se på fremtidige arealbehov og bruken av disse og mulig sambruk av både nye og eksisterende bygg. I tillegg må det gjøres en vurdering av fremtidige arealbehov for utvikling av kommunen.

Sentrumsutviklingen i Karlshus er særlig viktig som drivkraft for å skape et attraktivt Råde. Kommunen har en tilretteleggerrolle i arbeidet med gjennomføring av planen.

Trafikksikkerhetsplan inneholder flere viktige tiltak. I 2023 har Fylkeskommunen gitt tilskudd til planlegging og prosjektering av droppsoner ved Spetalen skole og fortau langs Andersrødveien. Dette arbeidet er igangsatt. Det er i investeringsbudsjettet for 2024 avsatt midler til bygging av droppsonen og fortauet i henhold til gjeldene reguleringsplan. Ved Kommunestyrets behandling av reguleringsplanen for Kollen barnehage ble rekkefølgekravet for etablering av fortau langs Andersrødveien ikke vedtatt. Således må kommunen selv etablere fortauet og ta kostnaden.

Tiltaksplaner

I kommunedirektørens forslag til økonomiplan 2023-26 var det nødvendig å legge inn et effektiviseringskrav på kr 6 000 000,- fra 2024, for å få økonomiplanen i balanse.

Kommunedirektøren har i 2023 etter at statsbudsjettet ble lagt frem gjort nye vurderinger av økonomien. Situasjonen har endret seg og kommunedirektøren har tatt ut effektiviseringskravet fra økonomiplan 2024-27, men effektiviseringskravet på 0,5% for alle kommunalområder som tidligere beskrevet, opprettholdes i hele perioden.

Det vil vurderes fortløpende om dette igjen må innarbeides med nye tiltak, grunnet utviklingen i økonomien.

Det forutsettes at virksomhetene har en restriktiv bruk av midler og alltid ser etter mest mulig effektive og kostnadsbesparende løsninger.

Nærværarbeidet er et av områdene som har høyt fokus og som fremover vil få ytterligere kraft, da sykefravær er en av de største utfordringene knyttet til både kvalitet på tjenesten vi leverer, økonomi og arbeidsmiljø. Kultur og holdninger til nærvær er et viktig tema i dette arbeidet.

Kommunedirektøren jobber med å iverksette andre og nye tiltak som kan gi vesentlig redusert sykefravær og bedre kvalitet og effektivitet på tjenestene. Dette arbeidet gjøres i samarbeid med de ansatte, ledere og de ansattes organisasjoner, og vil fokusere særlig på følgende fire grunnleggende forhold:

- Kultur/holdninger
- Organisering
- Struktur
- Ledelse

Vi vil gi ytterligere kraft i arbeidet ved å øke kompetansen til våre ledere og jobbe strukturert med sykefraværsoppfølging både for den enkelte og for arbeidsmiljøet som helhet. Gjennom systematisk

prosess ønsker vi å etablere gode verktøy som vi har tro på vil øke nærværet. Kommunedirektøren har innarbeidet kr 2 700 000,- for perioden 2024-26 til dette prosjektet.

Heltidskultur har vært et satsningsområde i Råde kommune over flere år. Det ble i 2022 utarbeidet en prosjektplan for hvordan Råde skal lykkes med å få flere, spesielt innenfor helse- og omsorgstjenesten, til å arbeide i 100% stillinger. Satsningsområdene for 2024 vil være fleksibel turnus, samt tiltak for å få faste ansatte til å arbeide flere helger i løpet av et år. Det vil i løpet av 2024 være innarbeidet maks 29 oppmøter i 100% stilling i turnus, noe som også vil bidra inn i arbeidet med økt nærvær.

Økt kvalitet på tjenestene, økt nærvær og Råde kommune som en attraktiv arbeidsgiver er noen av målene som vi ønsker å oppnå med arbeidet.

Kontinuerlig forbedring- og effektiviseringsarbeid

Kontinuerlig forbedring handler om å etablere et tankesett og en metode i organisasjonen for å finne nye eller forbedrede måter å løse oppgavene på som er rimeligere, raskere og bedre enn slik vi løser oppgavene i dag. Hele organisasjonen jobber kontinuerlig med å effektivisere og søke etter andre og nye måter å løse oppgavene våre på, for å tilpasse oss fremtidens utfordringer. Vi erfarer at tverrfaglig samhandling, både mellom enheter og innbyggere, gir mer helhetlige tjenester.

Arbeidet med kontinuerlig forbedring handler i stor grad om å gjøre vurderinger knyttet til systematisk kvalitetsarbeid, tjenestenivå, økte inntekter, kjøp av tjenester, behovsvurderinger av stillinger i forhold til oppgaveløsning, samt å nyttiggjøre oss av digitalisering av arbeidsprosesser. Myndiggjøring av våre medarbeidere og tillit til de som utfører arbeidsprosessene, er helt sentralt i forbedringsarbeidet. De som kjenner behovene, er oftest de som kommer med de beste forslagene til forbedring. I utprøvingen av nye eller endrede måter å løse oppgavene på, er det helt nødvendig å akseptere at ikke alt vil være suksessfullt, men vi må ha mot til å tørre å prøve, for å finne de gode oppgaveløsningene sammen. Vår medarbeideres skaperkraft er ett av de viktigste verktøyene vi har, i møte med morgendagens utfordringer.

Vi har i 2023 innledet et spennende innovasjons- og utviklingsarbeid sammen med Bjørk Innovation. I samarbeidsprogrammet skal det jobbes med bærekraftig samfunnsutvikling, hvor Råde kommune, innbyggere, næringslivet og academia skal knyttes sammen. Gjennom samarbeidet skal det legges til rette for kompetanseutvikling og etablere felles arenaer for ideutveksling og samarbeider innen bærekraftig utvikling. Dette er i tråd med arbeidet som er gjort i Vi i Råde. Det er gjennomført flere idedugnader med alle partene, og de første konkrete prosjektene vil bli besluttet på slutten av 2023 for oppstart fra 2024. Til dette arbeidet er det avsatt 1,2 mill. kr. for 2024 i investeringsmidler og 3 mill. kroner til prosjektutvikling, hvorav kr 950 000,- er årlig kostnad til samarbeidet med Bjørk Innovation.

Digitalisering

I kommunene blir tjenestene i større og større grad digitale. Digitaliseringen er med å forenkle og forbedre kommunens arbeidsprosesser med målsetting om at digitale løsninger skal være førstevalg for innbyggerne og kommunens medarbeidere.

Digitale løsninger er viktige i kommunens effektiviseringsarbeid. Alt som kan løses bedre og mer effektivt digitalt, skal digitaliseres. For å lykkes med digitaliseringsprosessene er det nødvendig å gi slipp på tradisjonelle måter for oppgaveløsning, der det finnes bedre og mer effektive måter å løse dette på gjennom bruk av digital teknologi. Det er også nødvendig å erstatte etablerte digitale løsninger med nye som i større grad legger til rette for samarbeid og samhandling på tvers av plattformer og fagsystemer. Slike løsninger vil bidra til å styrke dialogen med innbyggere og næringsliv i utviklingen av gode lokalsamfunn.

Råde kommune deltar både i digitaliseringsnettverket "Digifin" og i «DigiViken». Dette er kompetanse- og utviklingsarenaer for digitaliseringsarbeidet, og gir kommunene gode digitale løsninger for kommunale tjenesteytere og innbyggere. I investeringsbudsjettet for 2024 er det avsatt midler til digitalisering/automatisering, heldigital byggesaksbehandling, digital innbyggerdialog og velferdsteknologi. Innenfor velferdsteknologi ser vi at vi kan ta i bruk nye løsninger for flere personer enn vi har gjort til nå, både innenfor mestrings og trygghetsteknologi. I utviklingen av nytt Helsebygg vil digitalisering og bruk av velferdsteknologi få vesentlig fokus, slik at bygget blir planlagt og optimalisert for å nyttiggjøre seg digital teknologi og velferdsteknologi så langt dette er mulig.

Det er helt nødvendig å ha stort fokus på digital sikkerhet. Det foregår hele tiden forsøk på datainnbrudd, og vi opplever et kappløp mellom stadig mer sofistikerte innbruddsforsøk og utvikling av systemer for å avdekke og hindre slike innbrudd. Det er derfor nødvendig å gjøre kontinuerlige investeringer i datasikkerhet. Dette dreier seg dels om sikkerhetsprogramvare, brannmurer, tilgangsstyring og ikt-strategier, men også i stor grad om opplæring av ansatte til å kunne avsløre forsøk på datainnbrudd. All erfaring tilsier at de som forsøker å kompromittere kommunens data gjør lønnsomhetsvurderinger, og at satsing på datasikkerhet og kompetanse i datasikkerhet blant våre medarbeidere har stor sikkerhetsverdi.

Tidlig innsats for barn og unge

Råde kommune har vedtatt å jobbe med «Bedre Tverrfaglig Innsats» ([BTI](#)) som grunnlag for å tidligst mulig avdekke og forebygge skjevutvikling for barn og ungdom. Arbeidet har bestått av å lage [digitale handlingsveiledere](#) for samhandling, hvor disse er utarbeidet i samarbeid med ansatte i tjenestene. Samhandlingsmodellen er innført i 2023 for alle som jobber med barn og unge i Råde, inkludert private barnehager og vil fremover være både et kompetanseverktøy og en god dokumentasjon på vårt arbeid. Les mer om BTI-arbeidet under tjenesteområdet oppvekst og levekår.

For å forebygge fravær i grunnskolen og drop-out fra videregående skole har vi en 3-årig prosjektstilling som ungdomslos i Råde kommune. Ungdomslosen er en pådriver for å etablere arbeidsmetoder som forhindrer skolefravær og jobber tett med enkeltelever både på barne- og ungdomsskolen. Stillingen er tilskudds-finansiert frem til 30.06.24 og avsluttes 31.12.2024, noe som betyr at vi i 2024 vil lage gode systemer som gjør at vi også fremover skal håndtere dette viktige arbeidet innenfor ordinær drift.

Vi har etablert et prøveprosjekt for å gjøre en ekstra tidlig innsats for våre aller yngste innbyggere. Prosjektet har fått navn «prosjekt 1-2-3» og handler om å sette inn lavterskel-tiltak for familier og barn i barnets 3 første leveår (1000-dager). Målet er å bistå med enkle tiltak i hverdagen som bidrar til å styrke foreldrene i foreldrerollen. Dette er basert på funnene i [«Stortingsmelding 6 \(2019-2020 – s.22, tab 2.4\) – tett på tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO»](#). Denne viser at de første tre årene av våre liv er helt avgjørende for hvordan vi håndterer selvregulering, evnen til å kontrollere impulsivitet, være oppmerksomme, samarbeide og følge regler. Dette er avgjørende egenskaper for å mestre et videre utdanningsløp i grunnskolen og videregående skoler. I arbeidet fremover vil dette settes i et system hvor vi sikrer gode overganger fra jordmor til helsestasjon, samt videre over til barnehage. Dette vil være lavterskeltilbud som ikke krever vedtak, men som handler om å være tett på med tverrfaglig tilrettelegging for familiene og barna ut fra den enkeltes behov.

Planarbeid

Den kommunale planstrategien for 2020-24 som ble vedtatt i 2020 (KS 075/20), legger føringene for hvilke planer kommunedirektøren skal prioritere i planperioden. Det nye kommunestyret må revidere å vedta ny planstrategi for kommende periode, denne må vedtas innen utgangen av 2024.

Kommunen jobber med mange viktige planer, noen av de mest sentrale planene som videreføres i 2024 er:

Kommuneplanen

Kommuneplanens samfunnsdel med mål og strategier ble vedtatt i juni 2020. Kommuneplanens arealdel ble vedtatt i 2023. Kommuneplanens arealdel angir hovedtrekkene i arealdisponeringen og rammer og betingelser for hvilke nye tiltak og ny arealbruk som kan settes i verk, samt hvilke viktige hensyn som må ivaretas ved disponeringen av arealene fremover. En eventuell rullering av kommuneplanen vurderes i arbeidet med planstrategien.

Områdereguleringsplan Karlshus

Kommunen vil fremover ha fokus på gjennomføring av planen og ha dialog med grunneiere/rettighetshavere mf. Kommunen har vedtatt å ha en aktiv tilretteleggingsrolle. Kommunen vil forhandle og inngå utbyggingsavtaler for å få gjennomført fellestiltakene i planen.

Kulturminneplanen

Kulturminneplanen er et godt utgangspunkt for videre arbeid med en handlingsplan. Handlingsplanen vil avklare verddivurderinger for kulturminnene som er valgt ut, altså hvilke verdier som gjør at kulturminnet vurderes som verneverdig av kommunen.

Felles Oppvekst-, Helse- og Omsorgsplan

Arbeidet med en felles helse- og oppvekst-plan er startet opp i 2023 og vil fortsette videre i 2024. Målet med en felles plan er å se tjenestene i sammenheng, samt sikre den tverrfaglige samhandlingen. Planen skal også knyttes til arbeidet med "Leve hele livet-reformen". Dette handler om at alle eldre skal få bedre hjelp og støtte til å mestre livet.

Klima- og miljø-satsing

Råde kommune tar klimautfordringen på alvor og skal derfor være en foregangsbedrift i miljøvennlig offentlig administrasjon. Dette innebærer å ha et kontinuerlig klimafokus og velge de mest miljøvennlige løsningene. Noen ganger vil det være nødvendig å gjøre investeringer og endringer i utstyr og arbeidsprosesser.

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftsmålene gjelder for alle land i verden. De skal se miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Bærekraftsmålene blir brukt som en ramme for arbeidet med kommunens egne lokale mål og strategier, slik at de får en sentral rolle i samfunnsutviklingen. Råde skal ta et ansvar slik at vi når bærekraftsmålene. Rådes utvikling må foregå slik at kommende generasjoner også kan leve et godt liv her. Derfor er kommuneplanens samfunnsdel basert på begrepet «bærekraftig utvikling». Vi skal ta sosiale, økonomiske og miljøvennlige hensyn, slik at vi får en bærekraftig utvikling der vi imøtekommer dagens behov, uten å ødelegge mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov.

Klima og miljø er derfor godt forankret i kommuneplanens samfunnsdel. De tre satsningsområdene (Leve hele livet i Råde, Attraktive Råde, Grønne Råde) handler alle om hvordan vi vil at fremtiden i Råde skal bli. Grønne Råde (klima og miljø) setter viktige mål og strategier for klima, klimatilpasning og naturmangfold. Råde kommune har i tillegg vedtatt en Klima- og energiplan som setter ambisiøse mål for Råde-samfunnet. For å oppnå målene utarbeider vi årlige klimabudsjett. Dette er en form for

handlingsplan til klimaplanen som vedlegges kommunens økonomiplan og årsbudsjett. Klimabudsjettet skal synliggjøre innsatsen som skal gjøres i perioden for at klimamålene skal nås, og er et viktig styringsverktøy i arbeidet med å oppnå utslippskutt. Klimabudsjettet gir oversikt over tiltak, ansvarsfordeling, og hvilken betydning tiltaket vil ha for utslippene i kommunen. Klimabudsjettet inneholder også tiltak som gir energibesparelser eller indirekte utslippskutt i tillegg til tiltak og virkemidler som ikke har latt seg kvantifisere. Det er viktig å være klar over at det som ikke er mulig å kvantifisere også kan være svært viktige. Klimabudsjettet skal oppdateres årlig for å finne nye, treffsikre tiltak slik at lavutslippsamfunnet realiseres.

Råde kommune ønsker å øke gange- og sykkelandel gjennom å bygge ut sykkelinfrastruktur. I klimaplanen er målet at andelen som sykler, går eller reiser kollektivt skal økes frem mot 2030. Vi jobber med å etablere gang- og sykkelvei mellom Karlshus og Tomb. I tillegg bidrar kommunen økonomisk med gang- og sykkelvei ved Missingmyr og det planlegges for gjennomføring av fortau i Andersrødveien og ny droppsone ved Spetalen barneskole.

Vi låner ut elsykler til innbyggere gjennom kommunens nye utlånsbod, BUA. Dette er et positivt klimatiltak, i tillegg til at det er bra for folkehelsen. Vi ønsker at innbyggerne skal ta i bruk andre framkomstmidler enn bil, og forbedre sine reisevaner. Utlånsboden åpnet 8. juni 2023 og tilbyr innbyggerne gratis utstyr til ulike aktiviteter. BUA er et positivt klimatiltak i seg selv, da den bidrar til at barn, unge og voksne kan være mer fysisk aktive uten å øke forbruket. Karlshus skole har også et utlånssystem på sykler, skøyter og ski som kan benyttes av skolens elever. Ifølge klimaplanen skal vi legge til rette for innbyggerinitiativ til nye former for delingsordninger og gjenbruk, og utlånsboden er derfor også et positivt klimatiltak.

I 2023 fikk hjemmetjenesten elsykler til bruk i tjeneste. For at hjemmetjenesten mest effektivt skal kunne benytte seg av syklene, bør det opparbeides en sykkelparkering med ladere på helsehuset. Vi ønsker fremover å se på mulige delingsløsninger med innbyggerne rundt flere av kommunens fremkomstmidler.

I 2023 startet byggingen av omsorgsboliger i Ringveien. Her er det planlagt bruk av solceller og grunnvarme noe som vil gi en positiv klimaeffekt.

I regi av MOVAR skal Råde begynne å sortere matavfallet i egne grønne poser i slutten av 2023. Kildesortering av matavfall vil gi mange positive effekter for miljøet og klimaet på kort og lang sikt. Det gjør også at vi kan gjenvinne mer av restavfallet. Kildesortering av mat er et ledd i en større plan for å hente ut og gjenbruke vesentlig mer av ressursene i alle typer avfall i årene fremover.

Videre har Råde kommune vedtatt en tiltaksplan for å bli en plastfri kommune. Planen tar for seg et bredt spekter av kortsiktige og langsiktige tiltak som skal bidra til å redusere unødvendige plastartikler og stoppe tilførselen av plast til naturen. Et eksempel er at våre barneskoler bidrar i dette arbeidet med å ha en fast strandryddedag på våren.

For å forvalte og ivareta naturverdiene i Råde er vi i gang med en naturmangfoldplan. Planen skal bli et godt styringsverktøy for naturforvaltningen i kommunen. Planen skal inneholde informasjon om naturmangfoldet, og foreslå tiltak for videre arbeid.

Miljø og klima er et av områdene Råde kommune setter fokus på og hensyntar i sine anskaffelser ved å innrette anskaffelser slik at de bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning. Dette fremgår i kommunens «Anskaffelsesstrategi 2021-24» med tilhørende grønn veileder.

3. Råde 2027

Kommunedirektørens økonomiplan 2024-27 har som målsetting at Råde kommune skal ha følgende kjennetegn ved utgangen av 2027.

Råde kommune har en bærekraftig utvikling

Råde kommune har fokus på bærekraftig drift og tjenester, omstiller seg kontinuerlig og forbedrer seg i tråd med FN's bærekraftsmål og endringer i innbyggernes behov. Bærekraftig utvikling er en utvikling som tilfredsstillende dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstillende sine behov.

Virksomhetene er veldrevne

Råde kommunes virksomheter skal drives på en god måte, gode tjenester leveres til innbyggerne, og nøkternhet preger virksomhetenes økonomistyring. Vi må til enhver tid kunne omdisponere våre ressurser for å imøtekomme fremtidens behov for tjenester.

Driftsøkonomien er under kontroll

Kommunedirektørens forslag til økonomiplan viser en resultatutvikling i perioden 2024-27, hvor netto driftsresultat går fra -2,4 mill. kroner i 2024 til +27,0 mill. kroner i 2027.

Dette gir en økonomiplan i balanse. Den er svak i første del av perioden, men styrkes i perioden og anses som god. Økonomiplanen øker disposisjonsfondet med 27,3 mill. kroner i planperioden.

Disposisjonsfondet planlegges å være 144,6 mill. kroner ved utgangen av 2027.

I avsnittet «*Utvikling av gebyrer for vann og avløp grunnet høy utbyggingstakt*» har kommunedirektøren foreslått å «bruke» disposisjonsfondet for å stimulere til en jevn utvikling av kommunale gebyrer for vann og avløp. Hvis vi korrigerer utviklingen av disposisjonsfondet for stimuleringen av gebyrene for vann og avløp, samt bruken av disposisjonsfondet for finansieringen av investeringsprosjektet «Områderegulering Karlshus – Offentlig infrastruktur», vil disposisjonsfondet øke med 17 mill. kroner i perioden.

Selv om netto driftsresultat i økonomiplan er økende mot slutten av perioden er det fortsatt viktig å ha fokus på digitalisering og effektivisering av eksisterende tjenester for å kunne omdisponere kommunens ressurser, tilpasset fremtidens tjenestebehov.

Satsforvalteren anbefaler at man sammen med et godt driftsresultat også bør fokusere på sin disponible midler på fond. Dette er grunnlaget for at kommunedirektøren har lagt til grunn bruk av disposisjonsfond til Områderegulering Karlshus, da vi står foran store investeringer fremover som vil gi kommunen økte økonomiske utfordringer.

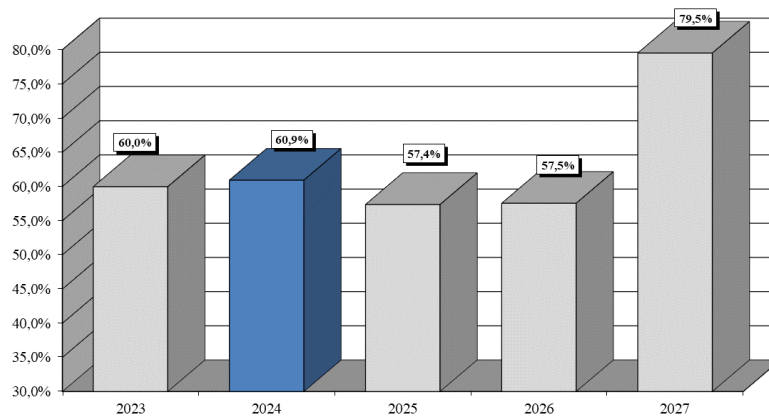
Lånegjelden er høy, men akseptabel

Kommunedirektørens forslag til økonomiplan innebærer en økning av netto investeringsgjeld fra 466,4 mill. kroner pr. 01.01.24 til 686 mill. kroner pr. 31.12.27. Eventuelle eksterne finansieringsbidrag til investeringer i perioden vil bidra til redusert investeringsgjeld og gjeldsgrad i 2027. Kommunedirektøren legger så langt til grunn ekstern finansiering med 53,8 mill. kroner til investeringer i perioden. Dette gir en gjeldsgrad (netto investeringsgjeld) på 60,0% 01.01.24, og 79,5% 31.12.27. (Se investeringsplan og illustrasjon av utviklingen i gjeldsgraden nedenfor i saken).

Kommunedirektøren anser at foreslått investeringsplan gir en akseptabel gjeldsgrad ved utgangen av perioden.

Utvikling i gjeldsgrad 2023 til 2027 (netto investeringsgjeld):

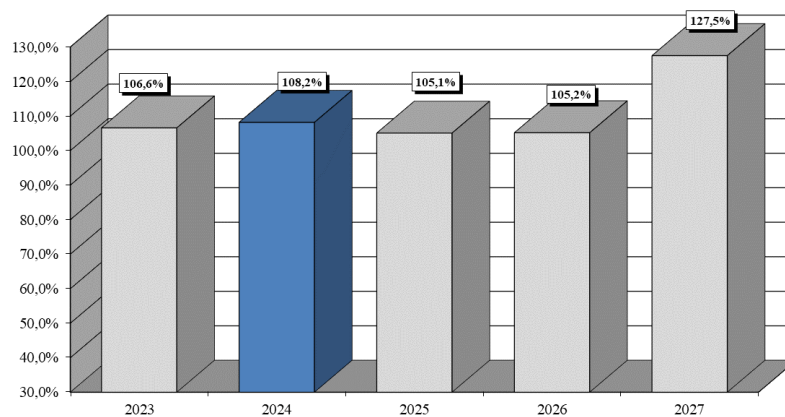

Investeringsgjeld i % av brutto driftsinntekter

(Netto investeringsgjeld = Langsiktig gjeld fratrukket startlån og investeringsgjeld til VA)

Det er i perioden lagt inn kr 51,5 mill. til investeringer i vann og avløp. I henhold til regler for selvkost og gebyrer på vann og avløp, begynner ikke kalkulatoriske renter og avskrivninger å løpe før prosjektet er ferdigstilt. Det betyr at fra lånet tas opp og frem til prosjektet er ferdig vil renter og avdrag belastes det ordinære driftsresultatet.

Utvikling i gjeldsgrad 2023-2027 (Investeringsgjeld inklusiv VA og Startlån):

Utvikling lånegjeld:

Tall i 1000 kroner

	2023	2024	2025	2026	2027
Langsiktig gjeld	725,0	828,2	840,0	879,0	1099,9
Herav Husbanken - lån til videre utlån	115,3	124,9	141,5	157,4	172,6
Beregnet Investeringsgjeld til VA (selvkost)	201,8	236,9	239,9	240,6	241,3
Netto Investeringsgjeld	407,9	466,4	458,6	481,0	686,0

Eiendomsskatt på et moderat nivå

Råde kommune vil i planperioden få en betydelig økning av boligmasse i Karlshus sentrum og Strømnesåsen. Det ble gjennomført alminnelige eiendomsskattetaksering i Råde 2022, med virkning fra 2023.

På bakgrunn av retakseringen og klagebehandlingen, har kommunedirektøren foreslått korrigering av promillen for å opprettholde inntektsgrunnlaget på samme nivå som i vedtatt økonomiplan 2023-26, korrigert for nye skatteobjekter og lovendringer. For 2024 foreslås promillesats for kategoriene boliger og fritidseiendommer og for næring, å settes til 2,00 promille. Dette er innarbeidet i økonomiplan 2024-27.

Nye skattetakster skal være ferdig vedtatt senest innen utskrivningen som skal skje før 01.03.2024. Det er fortsatt noe usikkerhet rundt hva som blir det eksakte skattegrunnlaget/takstgrunnlaget etter ferdigstilt behandling i klagenemnda. Kommunedirektøren har derfor foreslått en promillesats på bakgrunn av takstene slik de foreligger før vedtak i Klagenemnda. Når skattetakstene er vedtatt, kan den eksakte promillesatsen beregnes. Hvis den vedtatte promillesatsen er for høy/lav, kan kommunestyret gjøre nytt vedtak for å sette promillesatsen til riktig nivå innen skatten skrives ut 01.03.2023.

Kommunen har en tilfredsstillende vannforsyning og et velfungerende avløpssystem

Etablering av nye vann- og avløpsledninger til det meste av boligene og hyttene i kommunen, er ferdigstilt. I årene framover vil utbedringer og utskiftinger av gamle og dårlige ledninger bli prioritert.

Utvikling av gebyrer for vann og avløp grunnet høy utbyggingstakt

På grunn av høy utbyggingstakt øker gebyrene for vann og avløp betraktelig de neste årene. Fondsavsetningene ble oppbrukt i 2022. I forbindelse med at Movar har fått pålegg om nitrogenrensing på nytt renseanlegg på Fuglevik, har Råde kommune fått signaler om at kostnadene til Movar vil øke kraftig i planperioden. Dette gjenspeiles i økning i våre gebyrer både for vann og avløp. For at det ikke skal bli for store hopp i utviklingen av gebyrene har kommunedirektøren videreført løsning hvor kommunekassen, ved bruk av disposisjonsfond, brukes for å stabilisere økningen. Det vil da bli et fremførbart underskudd som vil bli dekket av gebyrene fra og med 2025 og som da vil tilbakeføres til disposisjonsfondet.

Kommunedirektørens forslag til gebyrsatser og utvikling i årsgebyr:

Årsgebyrer fra året før	2023	2024	2025	2026	2027
Vann	20,0 %	50,0 %	25,0 %	15,0 %	1,4 %
Avløp	20,0 %	25,0 %	18,0 %	6,5 %	2,5 %
Årsgebyr ved 150m ³ årlig forbruk - Vann	5 299	7 946	9 934	11 423	11 587
Årsgebyr ved 150m ³ årlig forbruk - Avløp	6 666	8 332	9 831	10 470	10 729

Snitt årsgebyrer for perioden er kr 16 278,- pr år

Bruk og utvikling av selvkostfond:

	2024		2025		2026		2027	
	avs/bruk	Saldo	avs/bruk	Saldo	avs/bruk	Saldo	avs/bruk	Saldo
Vann	- 4 213 000	- 13 115 000	635 000	- 12 480 000	5 436 000	- 7 044 000	5 113 000	- 1 931 000
Avløp	- 2 109 000	- 4 716 000	616 000	- 4 100 000	2 247 000	- 1 853 000	1 277 000	- 576 000

4. Økonomisk bærekraftvurdering

Økonomiplanen som kommunedirektøren legger frem, har positive resultat alle år i økonomiplanen. Disposisjonsfondet blir styrket i løpet av perioden. Økonomiplanen legger opp til et stort investeringsnivå not slutten av perioden og vil av den grunn ikke tåle store negative svingninger i utgiftsnivået, slik som store renteøkninger og nye brukere.

For å ha en bærekraftig økonomi bør netto driftsresultat være minst 1,75% (netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter), for å kunne møte fremtidens økonomiske utfordringer som f.eks. økt tjenesteproduksjon og økte rentekostnader. I 2027 er netto driftsresultat kr 27 mill. tilsvarende 3,13%.

Satsforvalteren anbefaler at vi bør ha et høyere netto driftsresultat enn Teknisk beregningsutvalg legger til grunn for en bærekraftig økonomi, og at netto driftsresultat med fordel bør være minst 3%.

Kommunestyret har vedtatt at netto driftsresultat kan være 1% hvis disposisjonsfondet er minst 8% av netto driftsinntekter. Disposisjonsfondet er ved utgangen av 2027 144,6 mill. kroner og utgjør 16,8% av sum driftsinntekter.

Kommunestyret har bedt kommunedirektøren å utrede bygging av flere store prosjekter; boliger på Øvre Langbråten, Langhuset, eldretun og helsebygg. Prosjektene er lagt inn i investeringsplan, bortsett fra eldretun hvor forprosjektering er videreført til 2024.

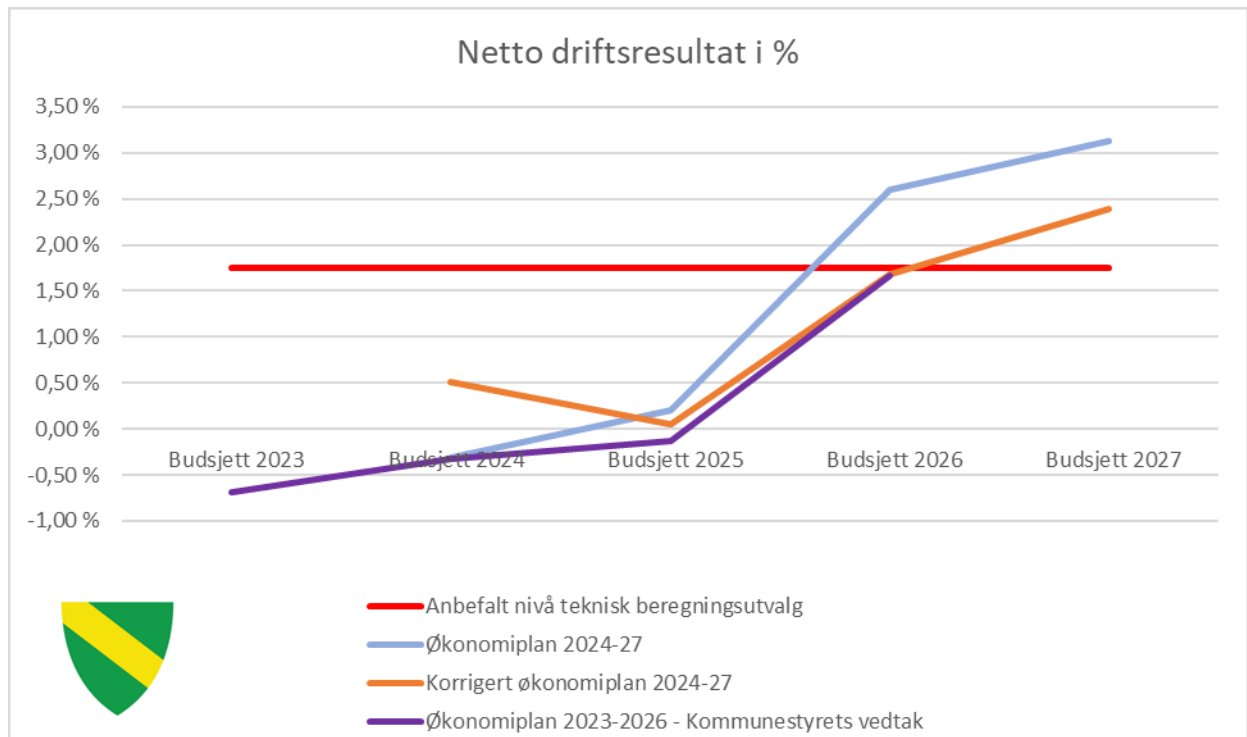
Kommunedirektøren har tidligere lagt den økonomiske situasjonen til grunn for å ikke legge inn helsebygg i investeringsplanen. Et låneopptak på 337 mill. vil med dagens rente koste ca. 27 mill. i året i økte rente- og avdragskostnader. Pr. i dag vil ikke Råde kommunes økonomi klare en slik belastning, men kommunedirektøren ser en positiv utvikling av økonomien og har lagt inn byggestart av helsebygg i 2027.

Dette betyr at Råde kommunes økonomi vil bli langt mer krevende fra 2028. Dette vil påvirke det økonomiske handlingsrommet og kommunedirektøren vil frem mot 2027 se på hvordan dette skal håndteres.

Statsforvalteren har gitt signaler om at det ikke er tiden for å gå i gang med store investeringer som ikke er strengt nødvendige, men at kommunene bør vurdere vedlikehold isteden. Samtidig som kommunene bør vurdere egenfinansiering og holde langsiktig gjelde på et forsvarlig nivå. Kommunedirektøren har av den grunn ventet med å legge inn Helsebygg til slutten av perioden, da renteutgiftene også er ventet å være lavere enn pr. i dag.

Utvikling av netto driftsresultat i % 2023-2027:

5. Mottatte søknader

Råde kommune mottar hvert år flere søknader i forbindelse med budsjett-behandlingen. Nedenfor har kommunedirektøren omtalt de søknadene som har kommet inn. Hvilke som er lagt inn i budsjettet og hvilke som ikke er lagt inn.

Alle søknader finnes i vedlegg: Mottatte søknader for 2024.

Søknader lagt inn i økonomiplanen:

- Råde kirkelige fellesråd: Investeringstilskudd, Rehabilitering av vinduer og dører – Råde kirke, kr 231 250,-
- Råde kirkelige fellesråd: Investeringstilskudd, Rehabilitering av tårn Råde kirke, kr 3 057 000,- fordelt over 4 år

Søknader ikke lagt inn i økonomiplanen:

- Søknad om støtte til utgivelse av Råde Historielags årbok Røtter, kr 25 000,-
- Søknad om økonomisk støtte til Veiledningssenter Vest, Norske kvinners Sanitetsforening, åpen søknad
- Søknad om støtte til Utbedring av Missingmyra bedehus, nytt tak. Østre Råde Normisjon. Kr 150 000,-

6. Årsbudsjett 2024. Talldelen

Driftsbudsjettet 2024

Nedenfor gjengis utviklingen i netto driftsrammer med regnskap 2022, budsjett 2023 og budsjett 2024 for kommunens tjenesteområder.

Tjenesteområde	Regnskap 2022	Regulert budsjett 2023	Budsjett 2024
Politisk styring og kontroll	5 951 050	7 683 347	7 782 763
Helse, omsorg og rehabilitering	190 103 736	183 339 035	196 622 844
Oppvekst og levekår	242 065 971	264 386 209	272 215 869
Kommunedirektør m/staber	47 082 615	55 884 693	66 750 256
Miljø, plan og teknikk	31 983 421	32 638 211	31 486 031
Rammer, skatt og finans	-517 186 793	-543 931 495	-574 857 763
ALLE	0	0	0

(Netto driftsrammer 2022 er endret i henhold til vedtatte endringer i sak 075/23)

«Økonomisk oversikt etter art – drift. 2022-2027»

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Rammetilskudd	-238 072 135	-279 489 000	-319 394 000	-303 947 000	-315 058 000	-324 588 000
Innteks- og formuesskatt	-263 558 937	-251 037 000	-248 841 000	-288 556 000	-300 389 000	-312 294 000
Eiendomsskatt	-28 111 584	-29 493 000	-30 039 000	-30 585 000	-31 131 000	-31 345 000
Andre skatteinntekter	-12 672	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-20 392 896	-2 638 000	-540 000	-440 000	-440 000	-440 000
Andre overføringer og tilskudd fra andre	-118 412 021	-76 165 170	-87 209 460	-81 870 460	-83 208 960	-84 494 960
Brukerbetalinger	-19 936 929	-16 240 838	-18 101 450	-21 522 450	-24 943 450	-28 364 450
Salgs- og leieinntekter	-45 776 307	-51 639 000	-61 481 000	-72 596 000	-79 819 008	-81 203 000
Sum driftsinntekter	-734 273 481	-706 702 008	-765 605 910	-799 516 910	-834 989 418	-862 729 410
Lønnsutgifter	342 507 740	333 246 889	351 935 900	364 202 400	368 992 900	377 247 400
Sosiale utgifter	84 406 455	80 896 933	93 522 082	97 510 428	99 953 232	102 579 189
Kjøp av varer og tjenester	217 568 084	211 259 773	223 903 891	233 134 891	242 109 391	253 608 891
Overføringer og tilskudd til andre	33 144 390	35 172 253	54 518 860	51 443 860	52 553 860	51 343 860
Avskrivninger	27 617 516	31 678 000	33 753 000	33 753 000	33 753 000	33 753 000
Sum driftsutgifter	705 244 185	692 253 848	757 633 733	780 044 579	797 362 383	818 532 340
Brutto driftsresultat	-29 029 295	-14 448 160	-7 972 177	-19 472 331	-37 627 035	-44 197 070
Renteinntekter	-3 953 721	-7 236 000	-11 360 000	-10 727 000	-10 354 000	-9 937 000
Utbytte	-387 284	0	0	0	0	0
Gevinter og tap på finansielle omlopsmidler	-415	0	0	0	0	0
Renteutgifter	12 353 042	20 206 000	33 390 000	35 610 000	32 885 000	32 411 000
Avdrag på lån	19 472 412	21 226 000	23 609 000	26 772 000	27 290 000	28 576 000
Netto finansutgifter	27 484 034	34 196 000	45 639 000	51 655 000	49 821 000	51 050 000
Motpost avskrivninger	27 617 516	31 678 000	33 753 000	33 753 000	33 753 000	33 753 000
Netto driftsresultat	-29 162 778	-11 930 160	3 913 823	-1 570 331	-21 559 035	-26 900 070
Disponering eller dekning av netto driftsresultat:						
Overføring til investering		-200 000	-20 300 000	-200 000	-200 000	-200 000
Avsetninger til bundne driftsfond	-7 207 722	-1 734 000	-4 022 065	-101 810	-334 065	-92 810
Bruk av bundne driftsfond	5 700 600	404 000	650 000	763 745	650 000	2 855 745
Avsetninger til disposisjonsfond	-27 655 656	-16 834 000	0	-2 032 266	-21 674 970	-29 463 005
Bruk av disposisjonsfond	0	6 433 840	27 585 888	0	0	0
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	-29 162 778	-11 930 160	3 913 823	-1 570 331	-21 559 035	-26 900 070
Fremført til inndekning i senere år	0	0	0	0	0	0

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Utvikling av Disposisjonsfondet (mill kr)	106,9	117,3	89,7	91,7	113,4	142,9

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Utvikling av Netto driftsresultat i %	3,97 %	1,69 %	-0,51 %	0,20 %	2,58 %	3,12 %

	2024	2025	2026	2027
Utvikling av korrigert Netto driftsresultat i %	0,31 %	0,04 %	1,66 %	2,38 %

(Økonomisk oversikt etter art – drift. 2022-2027 er endret i henhold til vedtatte endringer i sak 075/23)

*Utvikling av korrigert Netto driftsresultat: Netto driftsresultat korrigert for bruk og avsetning til disposisjonsfond for å stabilisere utviklingen av gebyrene på vann og avløp. Se avsnitt «Utvikling av gebyrer for vann og avløp grunnet høy utbyggingstakt»

Spesifisering av de største avvikene mellom budsjett 2023 og budsjett 2024:

Rammetilskudd	Økning 39,9 mill
Inntektsutjevningmidler	kr 13 100 000
Rammeoverføringer	kr 26 800 000
Innteks- og formuekatt	nedgang 2,2 mill
Innteks- og formuesskatt	-kr 2 200 000
Overføringer og tilskudd fra andre	Økning 11,0 mill
Refusjon fra staten	kr 6 100 000
Salg av barnehageplass til andre kommuner	kr 800 000
Salg av skoleplasser til andre kommuner	-kr 800 000
Sykelønsrefusjoner	kr 600 000
Andre refusjoner fra staten	kr 3 000 000
Momskompensasjon	kr 1 100 000
Salgs- og leieinntekter	Økning 9,8 mill
Byggesaksgebyr	-kr 400 000
Kommunale årsgebyr	kr 9 000 000
Tilknytningsavgift	kr 645 000
Leieinntekter kommunale bygg	kr 400 000
Lønn- og sosiale utgifter	Økning 31,3 mill
Lønnsvekst 2023 med overheng, prosjektstillinger og lønnsoppgjør 2024	kr 26 400 000
Vikarer, ekstrahjelp, overtid og annen lønn	-kr 2 000 000
Pensjonsutgifter og arbeidsgiveravgift	kr 12 600 000
Kjøp av varer og tjenester	Økning 11,5 mill
Forbruksmateriell, herunder samleposten andre driftskostnader	-kr 2 800 000
Strømkostnader	-kr 2 400 000
Kjøp av institusjonsplasser	-kr 3 900 000
Forsikringer, vakthold og sikring	kr 300 000
Lisenser, kontingenter og andre driftsavtaler	kr 1 500 000
Kjøp av inventar og utstyr til VA-anlegg	kr 800 000
Vedlikehold kommunale bygg	kr 800 000
Kjøp fra MOVAR	kr 6 000 000
Avlastningstiltak	kr 4 500 000
Kjøp av tjenester fra andre kommuner	kr 1 700 000
Tilskudd og refusjoner private barnehager	kr 3 200 000
Driftstilskudd leger/fysioterapeuter	kr 1 500 000
Overføringer og tilskudd til andre	Økning 19,0 mill
Reserverte tilleggsbevilgninger	kr 17 400 000
Motpost Merverdiavgift	kr 1 100 000
Bidrag sosial omsorg	kr 500 000
Renteinntekter, renteutgifter og låneomkostninger	Økning 11,4 mill
Renteinntekter	-kr 4 124 000
Rentekostnader	kr 13 184 000
Avrag på lån	kr 2 383 000

7. Investeringer 2024-27

Nedenfor gjengis kommunedirektørens forslag til investeringsbudsjett for 2024 og investeringsplan for 2025-27.

De viktigste investeringene i 2024 er:

- Vann- og avløpsinvesteringer
- Digitalisering og velferdsteknologi
- Bolig for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Eiendomsutvikling (kjøp av eiendom)
- Gang- og sykkelvei Karlshus-Tomb
- Tusenårsplassen
- Områderegulering Karlshus - Offentlig infrastruktur
- Bredbåndsutbygging

I investeringsplan 2025-27 har kommunedirektøren lagt inn prosjektene:

- Øvre Langbråten
- Helsebygg
- Langhuset/Kulturhus
- Digitaliseringsprosjekter

Kommunedirektøren vil i perioden også starte forarbeidet med 2 større prosjekter. Disse er ikke lagt inn i investeringsplanen:

- Bygging av eldretun, tilrettelagt bofellesskap
- Barnehage

Langhus/Kulturhus. Her ligger investeringsplanen slik den var i opprinnelige prosjekteringsplan. Slik situasjonen er nå, vil denne kostnadsrammen ikke være tilstrekkelig for å gjennomføre prosjektet. Kommunedirektøren vil i løpet av 2024/25 gjøre en vurdering og se dette prosjektet i en helhetlig sammenheng med nye investeringer og eksisterende formålsbygg.

Handlingsprogrammet 2024-27

Kommuneplanen er kommunens viktigste overordnede plan. Den styrer all planlegging i kommunen, og setter mål for Rådesamfunnets utvikling.

For å sikre at kommuneplanens hovedmål, delmål og strategier ivaretas i det øvrige arbeidet i kommunen er disse målsettingene utgangspunktet for arbeidet med handlingsprogrammet. I dette arbeidet har kommunedirektørens ledergruppe sammen med virksomhetslederne lagt til grunn målene i kommuneplanen når drift og utvikling er vurdert for 2024-27. Vedtatte verbalforslag vil også bli knyttet til målene i kommuneplanen for å sikre sammenheng mellom det vi gjør og ønsket utviklingsretning.

Handlingsprogrammet 2024 -27 bygger på satsingsområdene og målene i kommuneplanens samfunnsdel som ble vedtatt juni 2020. Satsingsområdene er en måte å organisere målene for fremtiden, og er med på å gi en ny retning til Rådesamfunnet. De gjennomgående temaene skal arbeides med på tvers av alle satsingsområdene.

Planen har følgende satsingsområder:

- «Leve hele livet i Råde»
- «Attraktive Råde»
- «Grønne Råde»

Gjennomgående temaer er:

- «Samhandling – Vi i Råde!»
- «Barn og unge»
- «Et trygt Råde»

Samlet sett jobber vi mot alle kommuneplanens målsettinger - snakker vi sammen skaper vi sammen.

Kommuneplan - Satsingsområder 2024-27

Nedenfor viser vi ved *uthevet tekst* de strategiene som på tvers av alle tjenestoområder og tjenestenivåer skal ha fokus i planperioden.

LEVE HELE LIVET I RÅDE

Hovedmål: I Råde har alle like muligheter gjennom samhandling, likeverd og felleskap.

Delmål: Råde er et raust og helsefremmende lokalsamfunn for alle.

Strategier:

- 1. Styrker samskaping og samhandling mellom kommunen og innbyggere, næringsliv, frivillig sektor samt andre offentlige myndigheter.**
2. Har fokus på inkludering for å skape et varmere samfunn og motvirke ensomhet og utenforskap.
3. Fremmer aktivitet, frivillighet og deltakelse ved å engasjere lokalsamfunnet.
4. Videreutvikler og etablerer møteplasser og arenaer for, og på tvers av alle aldersgrupper.
5. Sikrer grøntområder, friluftsområder og infrastruktur som er tilgjengelig for alle, spesielt i strandsonen.
6. Arbeider for utjevning av sosial ulikhet.

Verbalvedtak – videreført/oppdatert:

1. Næringslivet i kommunen er viktig for bygda. De er med på å reduser utenforskap, gir muligheter for integrering, og støtter oppunder lag og foreninger som sponsorer. I tillegg sørger de for skatteinntekter til kommunen. Administrasjonen skal være positive til søknader og gi veiledning i møte med næringsaktører. I Råde sier vi ja når vi kan og nei når vi må.
2. Innbyggere, lag, foreninger og andre som ønsker å komme i kontakt med kommunen skal møtes med åpenhet, og skal få hjelp og veiledning på tvers av virksomhetene. Søknads/saksprosesser skal være effektive og løsningsorienterte. Informasjon, sakspapirer til politiske møter, og skriv fra kommunen skal være i klarspråk.
3. Administrasjonen bes fortsette arbeidet med Kirkelig Fellesråd om hvordan kommunens forebyggende sosiale arbeid og Kirkens diakonale arbeid kan samordnes til beste for Rådes innbyggere. Et slikt nært samarbeid vil kunne gi gode resultater i kommunens innsats for å motvirke ensomhet, drive sorgbearbeiding, engasjere frivilligheten og gi et varmere Råde samfunn.
4. Jobbe for å få grunnleggende tannhelsetjenester for skoleelever og beboere på Helsehuset tilbake til Råde, gjerne i samarbeid med private. Nye Østfold fylkeskommune kan gi nye muligheter.

Verbalvedtak – nytt:

1. Det er ønskelig at alle barn og ungdommer skal ha mulighet å være med på minst en fritidsaktivitet. Det er flere kommuner som har fritidskort eller stipend. Administrasjonen bes å søke statlige midler, i tillegg til å se til andre kommuner og komme tilbake til Oppvekst- og Kulturutvalget med en muntlig orientering senest høsten 2024 med hvilke muligheter det er for å etablere et slikt kort, og hvilke ulike finansieringsmodeller som finnes.

Delmål: I Råde har alle et godt oppvekstmiljø.

Strategier:

1. **Fremmer fellesskap, livskvalitet, psykisk- og fysisk helse.**
2. Sikrer at barn og unge utvikler ferdigheter til å møte fremtiden ved å ha kvalitet og kompetanse i våre tjenester.
3. Sikrer et helhetlig, sammenhengende og tverrfaglig tjenestetilbud.
4. Er en positiv og trygg samhandlingsaktør for foresatte.
5. Legger til rette for uorganisert og organisert fritidsaktiviteter for alle barn og unge.

Verbalvedtak – videreført/oppdatert:

1. For å forebygge unges psykiske uhelse må dette ha mere fokus i skolen, også som del av undervisningen.

Innspill fra blant annet ungdomsrådet, lærere, foreldreutvalg og frivilligheten peker på at psykisk helse burde prioriteres i skolen. Med bakgrunn i disse innspillene, og at elevenes læringsmiljø påvirkes av det psykososiale miljøet, ønsker vi et økt fokus i skolen på elevenes psykiske helse.

Følgende punkter til oppfølging:

- Rådeskolen skal arbeide aktivt med det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring i kalenderåret 2024.
- Arbeidet med det tverrfaglige temaet skal bidra til å øke elevenes kompetanse om sin egen og andres psykiske helse, og ha som målsetning å fremme helse, trivsel og læring.
- Utarbeide konkrete planer for å nå målsettingen, og at dette gjøres i samarbeid med berørte parter for å sikre at det arbeides på tvers av hjem og skole.

Verbalvedtak – nytt:

1. Driftstilskudd fysioterapeuter.
Forebygging og rehabilitering er viktig for mange i bygda. Administrasjonen bes før sommeren komme med en sak til Omsorgsutvalget om behovet for å kunne øke antall hjemler innenfor bl.a. fysioterapi. Eventuelt økning legges inn i revidert budsjett i kommunestyrets juni møte.
2. Nyere forskning viser at digital læring utfordrer flere ferdigheter som best utvikles hvor både digitale og fysiske læringsmidler brukes.
Kommunen skal bruke alle virkemidlene de har i verktøykassa for at hver enkel elev skal lykkes. Høsten 2024 skal Oppvekst- og Kulturutvalget få en muntlig orientering der administrasjonen viser til handlingsrom vi har innenfor opplæringsloven. Sammen med administrasjon, ansatte i skolen, elever, foreldre og folkevalgte, skal dette våren 2025 bli en skolestrategi for Rådeskolen. Skolestrategien skal innarbeides fra skoleåret 2025/26.
3. Det skal satses videre på Rådes egen kulturskole med et variert tilbud.
Vi ber om at kulturskolens tilbud og organisering vurderes og evalueres og at det gis muntlig orientering til OK utvalget om status og eventuelle forslag til endringer, utvidelser i tilbud osv. så snart som praktisk mulig. Vurdering av økonomiske konsekvenser av eventuelle endringer må fremkomme. Eventuell økning legges inn med virkning for skole året 2025/26.
4. Fotballbane og klubbhus i Saltnes.
Administrasjonen bes om å utrede muligheten for å overføre fotballbanen, som i dag er et nærmiljøanlegg i Saltnes, til Saltnes Sportsklubb (SSK). I utredningen skal det fremkomme kostnader ved en slik overføring, årlig leie av grunn, og muligheter for at fotballbanen kan utvides til 9er bane. Det skal også vurderes om det ene barnehagebygget (Enerhuset) kan overføres til SSK, slik at det kan benyttes som

deres klubbhus. Det bør vurderes om overføring kan gjøres vederlagsfritt, og hvilke konsekvenser det vil få, samt avtale for tilbakeføring til kommunen. Saken skal fremlegges for Oppvekst- og Kulturutvalget og formannskapet før sommeren 2024.

Delmål: I Råde har alle mulighet til å leve og bo selvstendig.

Strategier:

1. **Sikrer tidlig innsats og forebyggende arbeid på tvers av kommunens tjenester.**
2. Legger til rette for helhetlig oppfølging av innbyggere med utgangspunkt i de tjenester den enkelte har behov for.
3. Arbeider for at alle har mulighet til å mestre eget liv i eget hjem så lenge som mulig.
4. Involverer innbyggerne og legger vekt på deres ressurser og erfaringer.
5. Sikre gode muligheter for livslang læring og nødvendige ferdigheter.
6. Legger til rette for at det skal være trygt å bo og leve i Råde.

Verbalvedtak – videreført/oppdatert:

1. Forprosjekt for bygging av Eldretun, tilrettelagt bofelleskap i Saltnes og Karlshus:
  - Det skal vurderes et offentlig/privat samarbeid
  - Lokasjon(er) avklares i kommuneplanprosessen
  - Husbankfinansiert
2. Råde skal ha et lokalt NAV kontor.
For å følge opp folk som skal komme i arbeid, eller beholde arbeidet, er det viktig at NAV styrker samarbeidet med lokale utdanningsinstitusjoner, lag og foreninger, arbeidsgivere, arbeidslivets organisasjoner, og andre kommunale virksomheter. Det skal jobbes ekstra med ungdomsledighet, og få flere flyktninger ut i arbeid.

ATTRAKTIVE RÅDE

Hovedmål: Råde har en bærekraftig tettstedsutvikling som legger vekt på lokale muligheter og mangfold

Delmål: Råde er en næringsvennlig og attraktiv kommune for eksisterende og nye bedrifter og virksomheter

Strategier:

1. Legger til rette for bedrifter og virksomheter som ønsker å vokse, og stimulere til nyetableringer
2. Etablerer arenaer som stimulerer til samhandling og utvikling gjennom tillit og deling
3. Samarbeider aktivt om næringsutvikling med regionens næringslivsaktører
4. **Stimulerer til digitalisering av tjenester for å sikre forutsigbart og effektivt kommunalt planarbeid og saksbehandling**
5. Motiverer til et grønt skifte og smarte løsninger i eksisterende og nye bedrifter
6. Motiverer ungdom til å tilegne seg kompetanse som næringslivet etterspør
7. Motiverer næringslivet til å satse på ungdom og ta inn lærlinger

Verbalvedtak – videreført/oppdatert:

1. Innen 2030 er målsettingen at flere arbeidspendler inn, enn ut av Råde. Kommunen skal arbeide aktiv med arealplanlegging og tilrettelegge av nødvendig infrastruktur. Det skal arrangeres årlig næringslivsdag. Kommunen skal også jobbe med å få en egen næringslivsansvarlig på teknisk som skal ha ett overordnet dialog ansvar med næringslivet.

Delmål: Råde er en attraktiv bo- og besøkskommune.

Strategier:

1. Sikrer variasjon, kvalitet og kapasitet i boligbyggingen ved et balansert og bærekraftig bosettingsmønster
2. Utvikler boområder på tvers av generasjoner og kulturer
3. Sikrer utvikling og riktig disponering av kommunale boliger
4. Utvikler gode nærmiljøer og levende bygdesentra med gode kvaliteter
5. Legger til rette for opplevelsesbasert næring med fokus på lokal mat og drikke, kulturliv og friluftsliv som fremhever Råde sine kvaliteter.
6. Bidrar til utvikling av et transportsystem som er lett tilgjengelig, trygt, forutsigbart og miljøvennlig

Verbalvedtak – videreført/oppdatert:

1. Øke tilbudet på offentlig transport internt i kommunen og til og fra kommunen. Det etableres en arbeidsgruppe med medlemmer fra alle partier og ordfører som sammen med administrasjonen, og andre interessenter gjennom prosjektet Smart bygda Råde, jobber frem hvilke muligheter det finnes for et bedre tilbud for innbyggerne i Råde. Arbeidsgruppen legger frem foreløpige resultatene for de tre utvalgene og formannskapet i løpet av høsten 2024.

Verbalvedtak – nytt:

1. Vedlikeholdsplan for kommunale bygg, veier m.m. oppdateres og fremlegges samfunnsutvalget. Planen skal også inneholde kostnadsoverslag for større vedlikeholdstiltak/oppgraderinger.
Det bes om at planen også inneholder vurdering av hva ny teknologi gir av

muligheter for gatelys/punktbelysning på steder hvor det i dag mangler belysning. (som f.eks Bruksveien, Teltebua, Tombbakken opp til Blå Kors bygget-Hauga, Bussholdeplasser osv.)

2. Det er et økende behov for å bosette flyktninger.
Det ønskes tertialvis status i arbeidet.
3. Julebelysning og pynting sommer og jul i Saltnes og Karlshus.
Det etableres en arbeidsgruppe folkevalgte sammen med administrasjonen. I dialog med Råde handelsstand, Råde Bondelag, Saltnes Grendelag, og Frikirken utarbeides en plan for innkjøp og pynting av de to stedene på sommeren og i julen. Det fremlegges sak i SAFU og formannskapet før sommeren, slik at det kan bevilges midler til dette i kommunestyret i juni 2024.
4. Det er ønskelig at kommunen ser på arbeidet med oppfølging av ulovligheter.
Administrasjonen bes å se til andre kommuner og komme tilbake til Samfunnsutvalget med en sak i løpet av året, hvordan dette er organisert andre steder, administrasjonens behov, samt finansieringsmuligheter.

Delmål: Råde har levende sentra som inviterer til aktivitet med tilbud for alle.

Strategier:

1. **Etablerer, opprettholder og utvikler attraktive møteplasser som fremmer fysisk og sosial aktivitet med deltakelse på tvers av generasjoner og kulturer**
2. Videreutvikler formålsbygg som møteplass for nærmiljøet
3. Bruker kulturminner og kulturmiljøer som en ressurs for verdiskapning og bærekraftig utvikling av kommunen
4. Tilrettelegger for et inkluderende mangfold av frivillige-, idretts- og kulturelle tiltak og aktiviteter
5. Bidrar til en enkel og trygg ferdsel for alle, og spesielt for myke trafikanter, mellom kommunens tettsteder

Verbalvedtak – videreført/oppdatert:

1. Prosjektet g/s vei Tomb/Karlshus har i hele forrige periode hatt høy prioritet fra politisk ledelse og administrasjonen. Prosjektet skal fortsatt prioriteres høyt, inntil det blir ferdigstilt.

Verbalvedtak – nytt:

1. Frivillighet er viktig for bygda. Det skal utarbeides en arbeidsplan for å utvikle samarbeidet med frivilligheten, sammen med berørte parter. Oppvekst- og Kulturutvalget og Omsorgsutvalget skal få en muntlig orientering regelmessig. Se på dette som et mulig tema møte i løpet av 2024
2. For å få en bedre tilrettelagt universell utforming av stien i Karlshus skogen, må det etableres en sti mellom nederste og øverste trasse. Denne må også lyssettes. Eventuelt merkostnader må komme tilbake til kommunestyret for å få ekstra bevilgning.
3. Ved vurdering av bruken av eksisterende formålsbygg (ref side 11 i Økonomiplan og handlingsprogram 2024-2027) skal folkevalgte inviteres til å delta i arbeidet.

GRØNNE RÅDE

Hovedmål: I Råde har vi fokus på miljøet gjennom en balanse mellom tilrettelegging, utvikling og vern av våre ressurser.

Delmål: Råde er en klima- og miljøvennlig kommune

Strategier:

1. **Gjøre det attraktivt å velge klimavennlige transportmidler**
2. Legger vekt på klimavennlig tettstedsutvikling
3. Påvirker og tilrettelegger for miljøvennlige og bærekraftige løsninger i alle byggeprosjekter
4. **Fremmer klimavennlige løsninger ved kommunale anskaffelser**
5. Legger til rette for innbyggerinitiativ til nye former for delingsordninger og gjenbruk.
6. Sikrer bærekraftig vannforvaltning
7. Legger til rette for økt produksjon av fornybar energi og energieffektivisering

Verbalvedtak videreført/oppdatert

1. Gå i dialog med Statens Vegvesen for å finne et egnet sted for pendlerparkering.
2. Jobbe for at sirkulærøkonomi tas inn i undervisningen i skolene innenfor områdene; tekstiler, reparasjons, og redesign. Gjerne i samarbeid med Klima Østfold eller Ungt Entreprenørskap

Verbalvedtak – nytt:

1. Kommunedirektøren bes fortsette arbeidet med å kartlegge takflater på kommunalt eide bygg og hvordan disse kan få en utvidet samfunnsnyttig funksjon, fortrinnsvis i form av solcelleinstallasjoner eller ev. omgjøring til grønne tak. En prioritert oversikt over de mest aktuelle bygg/takflater, og priseksempel for potensielle tiltak, legges frem for kommunestyret før behandling av budsjett for 2025.

Delmål: Råde er klimatilpasset og har gode planer for å møte morgendagens klimaendringer

Strategier:

1. Tilpasser og sikrer bygda mot konsekvensene av ekstremnedbør og kombinasjonen av havnivåstigning og stormflo
2. Videreutvikler blågrønne løsninger og øker fokuset på arealutvikling som håndterer intens nedbør og overvann
3. Sikrer god infrastruktur for håndtering av vann og avløp i hele Råde
4. Utarbeider arealplaner med klimatilpasning som et førende prinsipp
5. Prioriterer klimatilpasning i alle kommunale byggeprosjekter
6. Pådriver for innovative tiltak som reduserer konsekvensene av klimaendringene i landbruket for å sikre samfunnets matfat

Delmål: I Råde har vi en bærekraftig forvaltning av våre naturressurser og arealer

Strategier:

1. Sikrer og ivaretar naturmangfoldet
2. Beskytter og knytter sammen store, sammenhengende naturområder og tilrettelegger for friluftsliv
3. Bruker og forvalter jordbruks-, skog-, mineral- og havressursene på en bærekraftig måte
4. Bekjemper fremmede, invaderende arter
5. **Holder naturen fri for forurensning og forsøpling**

6. Ivaretar kystlandskapet for friluftsliv og opplevelse

Verbalvedtak videreført/oppdatert:

1. Prosjekt Ellingstranda. Etablere en badstue på Ellingstranda. Lag og foreninger i Saltnes inviteres for å ha tilsyn av denne
2. Utrede mulighetene for lokal kompostering for hageavfall i kommunen, i samarbeid med MOVAR

Verbalvedtak – nytt:

1. Råde kommune er skogeier og skogressursene må forvaltes til det beste for samfunn og eier. Skog er en fornybar ressurs og kommunen bør drive egen skog og fremme en bærekraftig forvaltning for verdiskapning, både økonomisk og miljømessig. Administrasjon bes i løpet av 2024 om å legge fram for kommunestyret eksisterende planer for skogforvaltning, samt videre planer for Råde kommune sin skog. Redegjørelsen skal også inneholde erfaringer som er gjort med å gå mer over fra flatehogst til plukkhogst.

Tjenesteområdene

Tjenesteområde Oppvekst og levekår

Tjenesteområdet omhandler:

Kommunalsjef oppvekst og levekår og rådgiver oppvekst og levekår

Oppvekst Karlshus: med Karlshus skole og SFO, samt Klokkergården barnehage.

Oppvekst Saltnes: med Spetalen skole og SFO, samt Saltnes barnehage.

Råde Ungdomsskole og kulturskole: med ungdomsskolen og kulturskolen

Virkksomhet Familie: med helsestasjon og skolehelsetjenesten, barnevern, psykisk helse og rustjenester, styrket barnehage tilbud, PP-tjeneste samt kultur, fritid, bibliotek og frivillighet.

NAV: med statlig og kommunal myndighet.

Det legges vekt på et trygt og godt oppvekstmiljø hvor alle opplever tilhørighet som gir et godt grunnlag for forebygging. Vi ønsker gode barnehager, en trygg skole og meningsfull fritid. Barn og unge skal gis muligheter til mestring og gode opplevelser i Råde.

Drift og utvikling 2024-27

Vi ser en endring knyttet til både ungdomsmiljøet i Råde generelt og enkeltbarn/elever som har behov for tettere oppfølging for å mestre hverdagen i skoler og barnehager. Vi har i 2023 startet et arbeid med ungdomsmiljøet hvor vi har engasjert et miljøarbeider-team som sammen med kommunes tverrfaglige tjenester jobber både på individ og gruppenivå. I dette arbeidet samarbeider vi også med politiet som bistår med deres erfaring og kompetanse innenfor forebygningfeltet, samt at vi har tett dialog med foresatte. Dette arbeidet vil videreføres inn i 2024.

Skolen er i en faglig og digital utvikling med fagfornyelse som grunnmur. Nye læreplaner, nye fagbøker og nye eksamensformer krever at vi i Råde er tydelige på hvordan vi skal løse dette i Rådeskolen. Barneskolene benytter iPad som læringsverktøy og vår ungdomsskole benytter pc. I dette arbeidet blir det viktig å se på overgangen mellom barneskole og ungdomsskole innenfor digitalisering som nå løses ved at elever som går i 7.trinn også har tilgang på klassesett med PC'er. Vi må også fortsatt sette fokus på en digital utvikling av våre barnehager.

Kunstig intelligens (KI) er på vei inn som en del av skolehverdagen og gir elever, ansatte og ledere både nye muligheter for utvikling, samt noen særskilte utfordringer knyttet til prøvebesvarelser, vurderinger og eksamensavvikling. Det vil i 2024 jobbes med hvordan vi som skole skal møte den nye hverdagen ved å utforske handlingsrommet dette gir, og hvordan opplæring i bruk av dette verktøyet skal gjennomføres.

I oppfølgingen av vår [strategiplan](#) for språk, skriving og lesing for barn i alderen 1-16 år i Råde er det utarbeidet en handlingsplan som nå skal innarbeides i skoler og barnehager. Denne har tydelige beskrivelser av arbeidet som skal foregå konkret i barnehage, små-, mellom og ungdomstrinn. Kommunes fem private barnehager deltar i satsningen. I tillegg til en årlig felles plandag for skoler og barnehager, gjennomføres lærende nettverk på tvers av barnehager og barneskoler – samt mellom barneskoler og ungdomsskole to ganger pr år.

Arbeidet med å bli [dysleksivennlig skole](#) pågår i alle våre 3 grunnskoler. Skolene er i prosess med å sikre gjennomføring av de [10 kriteriene](#) som kreves. Skolene er blitt medlemmer av Dysleksi Norge som også er et krav for å bli sertifisert. Arbeidet er omfattende, det kreves at skolene har et

gjennomarbeidet system som sikrer at alle elever ivaretas innenfor kriteriene. Dette skal i tillegg være tydelig for «alle» (foresatte, besøkende og andre) som oppholder seg på skolen at de trer inn på en dysleksivennlig arena. Vi jobber med et mål om at alle våre skoler skal være sertifiserte innen 2024.

Råde har tatt imot Ukrainske flyktninger som skal ha et fullverdig opplæringstilbud i våre skoler. Disse fordeler seg på både barne- og ungdomstrinnet. Velkomstkasse er allerede etablert på barneskolen, men det er behov for å styrke skolene ytterligere i dette arbeidet.

På barnehageområdet har vi i [barnehageplanen for 2020-2024](#) beskrevet å ha høy kapasitet (overkapasitet) av barnehageplasser. Nye kollen barnehage er etablert i Saltnes i 2023. Vi har i hovedopptak og suppleringsopptak for barnehageåret 23/24 også tildelt plasser i private barnehager for barn fra andre kommuner, noe som gjør at mange av våre barnehageplasser er i bruk. I 2023 fødtes det mange barn i Råde kommune. Tidligere år har vi hatt stabile fødselstall på mellom 60 og 65 barn, men for 2023 øker dette antallet til ca 81 barn. Kommunedirektør har gjennom året sett på mulighetene som er beskrevet i barnehageplanen for 2020-2024 om å samlokalisere våre kommunale barnehager, men legger nå opp til videre drift i begge barnehagene ut fra faktisk behov for barnehageplasser fra høsten 2024.

Råde kommune er sammen med flere andre kommuner i Norge en BTI-kommune. BTI er en samhandlingsmodell for alle tjenester som jobber med barn og unge. Når ansatte møter gravide, barn, elever, ungdom og foreldre hvor de har en undring eller bekymring, gir våre handlingsveiledere kunnskap og kompetanse for den enkelte i arbeidet. Det vil samtidig sørge for at kommunen sikrer sin dokumentasjonsplikt. Fremover vil BTI-modellen kvalitetssikre helhetlig, koordinert og tverrfaglig innsats uten at det blir brudd i oppfølgingen. Våre handlingsveiledere på både individnivå, tjenestenivå og kommunenivå skal i 2024 være i aktiv i bruk i kommunale virksomheter og private barnehager. Fremover ønsker vi å videreutvikle arbeidet med å invitere inn lag og foreninger som jobber med barn og unge for å lage handlingsveiledere også for de som også møter barn på deres fritidsarenaer.

Barnevernreformen trådte i kraft 1.1.2022 og har gitt økt ansvar og økonomiske forpliktelser for kommunen. Arbeidet med forebygging er tydeliggjort og det stilles krav til hele kommunens tjenesteportefølje i dette arbeidet. Vi i Råde må derfor tenke nytt om hvordan vi skal jobbe fremover. Dette betyr at vi kontinuerlig må se over hvordan vi jobber sammen og organiserer forebyggende arbeid i sin helhet. Dette løses blant annet gjennom arbeidet som er igangsatt knyttet til BTI (bedre tverrfaglig innsats), men fokuset på tverrfaglige oppgaveløsninger må hele tiden holdes høyt. Vi har et utvidet fagsamarbeid med våre samarbeidskommuner i SmartKom Østfold for sammen å løse enkelte av oppgavene som nå kreves av barnevernet i tiden fremover.

Innenfor psykisk helse vil vi i 2024 jobbe videre med å utvikle tjenesten mer mot barn og unge. Etter Korona-pandemien ser vi at flere og yngre barn har psykiske utfordringer både i skolen og på fritiden. Det gjennomføres kompetanseheving av ansatte på dette området. Tjenesten er etablert som et tilbud på Råde ungdomsskole, og vi har også kommet i gang med et prosjekt hvor vi har en rådgiver innen rus som jobber inn mot barneskolene. Innenfor tjenesten har vi et løpende fokus på å tilrettelegge for tjenester i egen kommune, fremfor å kjøpe tjenester fra eksterne tilbydere. I arbeidet fremover ser vi videre på hvordan vi kan tilrettelegge for å få flere over på andre lavterskeltilbud der det er mulig.

I 2023 har vi bosatt 36 flyktninger fra Ukraina, i tråd med vedtak fra kommunestyret. For 2024 har kommunen vedtatt å bosette 17 nye personer. NAV Råde har styrket bemanningen opp mot flykningstjenesten ved å benytte integreringstilskudd som kommunen mottar. Fremover vil det være et svært viktig arbeid å følge opp disse tett i introduksjonsfasen, både med hensyn til

voksenopplæring, introduksjonsprogram og kvalifisering – og videre over i arbeid. Vi har nå blant annet flere av de nyankomne fra Ukraina ute i arbeidstrening ved våre virksomheter i kommunen (helsehus og skoler).

Samarbeidet med lag og foreninger er et viktig satsningsområde fremover. For 2024 styrkes arbeidet med frivillighet ved at vi øker bemanningen opp til 100% stilling på frivilligkoordinator. Med dette ønsker vi en økt innsats inn mot frivilligheten, oppfølging av BUA (utlånsordning av sports- og friluftsutstyr) samt styrke samarbeidet internt i kommunen. I tillegg vil frivilligkoordinator jobbe opp mot frisklivsordningen og reformen «leve hele livet».

Tjenesteområde helse, omsorg og rehabilitering

Tjenesteområdet omhandler:

Kommunalsjef Helse, omsorg og rehabilitering, rådgiver Helse, omsorg og rehabilitering og kommuneoverlege. Oppgaver som er knyttet til kommuneoverlegen er for eksempel miljørettet helsevern og smittevern. I tillegg ligger ansvaret for fastlegene og private fysioterapeuter til området.

Virksomhet Helsehuset: består av sykehjemmet, hjemmebaserte tjenester, dagavdelingen og avdeling for fysio- ergoterapitjenester. Her ligger også prosjektet Friskliv.

Virksomhet Tjenester for funksjonshemmede: består av Nor gård, dagaktivitetstilbud, brukerstyrt personlig assistanse (BPA), avlastning og støttekontakt

Avdeling Nasjonalt ankomstsenteret: Helseavdelingen

Avdeling Tildelingskontoret: har ansvaret for tildeling av helse- og omsorgstjenester, boligkontor omsorgsstønad, egenandelbetaling, koordinerende enhet og skjenkebevilgning

Det legges vekt på forebygging og fokuset med å fremme deltakelse av frivillighet og lokalmiljø. Det handler å disponere de ressursene kommunen har på en hensiktsmessig måte, dette er igjen knyttet tett til reformen "Leve hele livet".

Drift og utvikling 2024-27

Forebyggende arbeid er et satsningsområde. Frisklivssentralen er nå etablert i drift og nye tilbud for 2024 er under utvikling. Utvikling av møteplasser og samarbeid med frivillige fortsetter i 2024, noe som også er en del av planen for "leve hele livet" som ble vedtatt av kommunestyret i 2022.

Arbeidet med å skape tverrfaglig samarbeid på tvers av avdelinger og virksomheter fortsetter. Dette vil være med å skape et helhetlig tilbud til innbyggerne uavhengig av alder, diagnose og funksjon. På denne måten kan våre innbyggere bo i eget hjem så lenge som mulig. Demensomsorg for hjemmeboende vil utvikles videre i 2024. Demenskoordinator er implementert i drift, demensteam skal videreutvikles, samt at det vil være en utvidelse av dagsenter også på kveldstid. Demenscoret har vært en suksess, og dette tiltaket vil videreføres i 2024.

Kommunen har en dekningsgrad på 14,3 % på heldøgnplasser til personer over 80. Her ligger Råde med en lavere dekningsgrad enn våre nabokommuner. Prognosene sier at vi får en økning i den eldre befolkningen, dette gjør at behovet for døgnplasser vil øke. For å legge til rette for at flest mulig kan bo lengst mulig hjemme er velferdsteknologi et satsningsområde for 2024.

Når det gjelder nytt helsebygg er det gjennomført grunnundersøkelser der dagens sykehjem står, og arbeidet med muligheter for nytt helsebygg vil fortsette i 2024. Det vil i denne forbindelse vurderes om det vil være hensiktsmessig å etablere flere av dagens omsorgsboliger, som omsorgsbolig med bemanning som en utvidelse av omsorgstrappen framfor sykehjemsplasser. Før eventuell oppstart av helsebygg på nåværende tomt må psykisk helse og rus etablere boliger utenfor helsehuset, dette planlegges i Øvre Langbråten. Det er gjennomført en mulighetsstudie i Øvre Langbråten og dette arbeidet vil fortsette i 2024

Omsorgsboliger til mennesker med nedsatt funksjonsevne har planlagt innflytting mai 2024. Det vil ved ferdigstillelse gjøres en vurdering av virksomhet Tjenester til funksjonshemmede for å sikre en hensiktsmessig organisering av tjenestetilbud.

Prosjektet om heltidskultur vil videreføres i 2024, med satsningsområder fleksibel turnus og økt helgedekning av faste ansatte. Tiltakene vurderes å være et kvalitetstiltak for våre brukere, da fortrinnsvis flere har 100 % stillinger, noe som skaper stabilitet.

Kommunen har igangsatt flere tiltak for å redusere merforbruk innen pleie og omsorg. Tiltak som er iverksatt, er blant annet en vurdering av brukerrettet tid, slik at vi sikrer at vi bruker tilgjengelige ressurser best mulig. Arbeidet med å etablere gode styringsdata er høyt prioritert. På denne måten kan vi sikre god oversikt over tjenestene slik at prioriteringer gjøres best mulig. Sykefraværsoppfølging vil være et fokusområde i hele Råde kommune for 2024.

Helsetjenesten for Nasjonalt ankomstsenter vil fortsette det viktige arbeidet med forsvarlige helsetjenester til flyktninger og asylsøkere i 2024. Det er også etablert et godt samarbeid med UDI som driftes senteret og dette samarbeidet vil fortsette i året som kommer.

Tjenesteområde Miljø, plan, teknikk og eiendom

Tjenesteområdet omhandler:

Plan: plan- og miljørådgivning, kommuneplanlegging og folkehelsearbeid

Byggesak: Bygge- og delsaksbehandling

Kart og oppmåling: Oppmåling, matrikulering, seksjonering og kart og oppmålingsforretninger og oppdatering av kommunens kartverk

Vei, grønt, vann og avløp: Prosjektering, drift og vedlikehold av veier, grøntarealer og vann- og avløpsanlegg

Bygningsvedlikehold: Vedlikehold av kommunens formålsbygg og utleieboliger

Renhold: Renhold av kommunens formålsbygg

Eiendomsforvaltning: Planlegging og utvikling av kommunes bygningsmasse. Kjøp og salg

Det legges vekt på oppfølging av kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner samt å sikre grøntområder og friluftsområder for kommunes innbyggere. Arbeidet som gjøres handler om å forvalte kommunens naturressurser på en bærekraftig måte. Vi ønsker å være en attraktiv kommune hvor nye innbyggere og næringsliv ønsker å etablere seg.

Drift og utvikling 2024-27

Tjenesteområdet utfører mange ulike oppgaver og tjenester knyttet til kommunens plan-, drifts-, og forvaltningsarbeid og myndighetsutøvelse. Virksomheten utfører også oppgaver med utvikling, planlegging og utbygging av kommunale bygg-, anlegg-, og teknisk infrastruktur.

Tjenesteområdet vektlegger oppfølging av om kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner samt å sikre grøntområder og friluftsområder for kommunes innbyggere. En av hovedoppgavene i årene som kommer vil være å utbedre eldre vannforsyningsledninger og avløpsledninger og å legge til rette for infrastruktur i et miljøperspektiv. Statsforvalteren vil kunne pålegge nye og strengere krav til rensing av avløpsvannet ved Movars renseanlegg på Hestevold. Kravene vil være knyttet til fjerning av mer organisk materiale, nitrogenfjerning, mikroplast, legemiddelrester mv. Kommunen har også et betydelig etterslep på vedlikehold av både veier og bygninger og utbedringsbehovene krever tydelige prioriteringer.

Noen av planene som det vil jobbes med videre fremover er oppfølging av nylig vedtatt kommuneplanens arealdel, områdereguleringsplan for Karlshus, kulturminneplan, plan for biologisk mangfold, private planer med flere.

Det vil i de neste årene komme et økt antall oppgaver i forbindelse med den nye kommuneplanens arealdel. Det kan være påfølgende forslag til private reguleringsplaner for de nye utbyggingsområdene. Gjennomføring av de kommunale planene og en bredere involvering av ulike aktører vil kreve prioriteringer i årene fremover.

I Råde kommune har vi mange lokale bedrifter, som vi ønsker å ivareta og beholde i kommunen. Derfor tilrettelegger vi gjennom kommuneplanens arealdel for at disse bedriftene skal få vokse gjennom å utvide eksisterende næringsområder. Videre legger vi til rette for nye bedrifter, både på eksisterende og nye næringsarealer. Det er viktig for utviklingen av Rådesamfunnet at privat og offentligsektor jobber sammen. For å gi dette samarbeidet kraft, arrangeres det felles møter for å

drøfte og avklare hvordan vi sammen kan etablere og utvikle gode ordninger for samhandling og samskapning.

Strategisk næringsplan er et felles strategidokument for kommunene som inngår i Mossregionen Interkommunale Politisk Råd; Råde, Moss, Våler og Vestby. Dokumentet inneholder kommunenes felles målsettinger for fremtidig næringsutvikling, samt hvordan kommunene plasserer seg i forhold til andre regioner når det kommer til ulike faktorer som påvirker næringslivet, som for eksempel geografisk lokasjon, andel inn- og utpendlere, osv.

For å leve og kunne bo selvstendig er planlegging av boligtyper og plassering viktig. I kommunens arealplaner er det lagt til rette for ulike størrelser og type boliger knyttet til Karlshus som er kommunens områdesenter. Der er det korte avstander til det som trengs av daglige tjenester for folk i alle aldre. I Saltnes, som er lokalsenter, er det i stor grad boliger som er godt egnet til familier. Der planlegges det for etablering av noe mer differensiert boligtilbud, men i mer begrenset omfang.

I kommuneplanens arealdel er det gitt føringer for bevaring av grøntområder, friluftslivsområder og for å unngå nedbygging av de nære sjøområdene og sikre ferdsel og opphold for allmennheten i disse attraktive områdene. Det er lagt inn sammenhengende grøntdrag og viktige turtraséer, blant annet mellom Vansjø og Norum.

Arealplaner/ reguleringsplaner som er bestemmende for utbygging er tilgjengelig på kommunen hjemmeside i kartportalen og via Arealplaner.no /planregister. Der ligger også nå forslag til nye arealplaner slik at berørte kan gå inn digitalt å se.

Karlshusskogen, Moltemyra og Ellingstranda er prioriterte friluftsområder som skal gjøres mer attraktive og tilgjengelige for allmennheten. Det er utarbeidet tiltaksplaner for alle tre områdene og det jobbes kontinuerlig med å gjennomføre ulike tiltak. I Karlshusskogen er det laget en HC-tilpasset turløype med belysning og det er igangsatt en rundløype i tilknytning til denne.

Arbeidet med å etablere gang og sykkelvei fra Tomb til Råde er prioritert. Viken fylkeskommunen og kommunen samarbeider om dette. Grunnundersøkelser er gjennomført og 3D modell av gang- og sykkelveien er lagt frem for grunneierne. Kommunen har begjært skjønn for fastsetting av erstatning for erverv av grunn og rettigheter til Østfold tingrett. Retten har fastsatt skjønnet til april 2024. Det jobbes videre med å få til en frivillig avtale før dette tidspunktet.

Det nye boligområdet på Strømnesåsen gir muligheter for en variert bygging av om lag 400 nye boenheter over flere år. Gang- og sykkel vei mellom Strømnesåsen og Råde stasjon er etablert og vil gi trygg ferdsel for både skole-elver og arbeidsreisende med tog. Det sees nå på tiltak for å bedre trafikksikkerheten og tydeliggjøre traséen for myke trafikanter det siste stykket fra der gang- og sykkelveien slutter til jernbaneovergangen.

Sentrumsutviklingen er særlig viktig som drivkraft for å skape et attraktivt Råde. Gjennom vedtatt områdereguleringsplan, har kommunen utarbeidet krav og rammer til den fysiske utforming av sentrum og for å ivareta kommunens identitet samt å legge til rette for at sentrum kan utvikles til et hyggelig og attraktivt handels og boområde. Kommunen har god dialog med utbyggere for å utvikle sentrum gjennom oppfølging av planen.

Råde er en bygd med mange kulturhistoriske funn og det har bodd folk her i tusenvis av år. Klimaet og de rike naturressursene har gjort det til et godt sted å leve. Pilegrimsveien gjennom Råde (12km)

byr på vakkert kulturlandskap langs raet fra Sarpsborg grense til Moss kommune. Flere av kulturminnene langs leden er skiltet, deriblant de flotte steinringene på Lundeby, Råde middelalderkirke og gravhaugene, og krigsminnene i Sognslunden. Råde kommune har ansvar for vedlikehold av kulturminnene og pilgrimsleden, og har gjort avtaler med grunneiere og foreninger om skjøtsel.

Kulturminneplanen er et godt utgangspunkt for videre arbeid med en handlingsplan. Handlingsplanen vil avklare verdivurderinger for kulturminnene som er valgt ut, altså hvilke verdier som gjør at kulturminnet vurderes som verneverdig av kommunen. Verdier deles gjerne inn i kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og bruksverdi. Lokal, regional og nasjonal verdi er også faktorer som kan vurderes.

Råde kommune tar klimautfordringen på alvor, det jobbes aktivt med klima- og miljøutfordringer og ivaretar klimahensyn i kommunal planlegging, drift og forvaltning. Klimaplanen skal sørge for at Råde-samfunnet gir sitt bidrag i arbeidet med å redusere klimagassutslippene. For å oppnå målene utarbeider vi årlige klimabudsjett. Klimabudsjettet skal synliggjøre innsatsen som skal gjøres i perioden for at klimamålene skal nås, og er et viktig styringsverktøy i arbeidet med å oppnå utslippskutt.

Kommunedirektør m/staber

Tjenesteområdet omhandler:

Kommunedirektør: Kommunedirektøren har det overordnede ansvaret for å iverksette kommunestyrets vedtak og gjennomføre den daglige driften av kommunen

Stab Økonomi: Budsjett, økonomioppfølging, regnskap, kommunal fakturering, eiendomsskatt, innfordring, innkjøp, lønn, sykkelønsrefusjoner og ferie- og fraværsregistrering.

Stab Kompetanse og Utvikling: Kommunikasjon, dokumentasjon, HR, innovasjon, IKT, politisk sekretariat, internkontroll og beredskap

Drift og utvikling 2024-27

Kommunedirektør, kommunalsjefer og stabsledere arbeider tett sammen i arbeidet med overordnet ledelse av Råde kommune, for å sikre at kommunen utvikles i tråd med kommuneplanen, innbyggernes behov og de økonomiske forutsetningene som ligger til grunn. Stabene har ansvar for kommunens overordnede administrative funksjoner, og samhandler bredt med alle kommunens virksomheter, og legger til rette for at virksomhetene kan fylle sine funksjoner i tråd med vedtatte målsettinger og omgivelsenes forventninger. I tillegg har stabene ansvar for kommunens overordnede og gjennomgående administrative systemer; slik som lønn, regnskap, internkontroll, personalarbeid, digitalisering osv.

Stabene søker hele tiden å effektivisere de administrative oppgavene gjennom bruk av digital teknologi og digital samhandling. Digitalt førstevalg i all kommunikasjon og administrativt arbeid ligger til grunn for prioriteringer og ressursbruk. Digitaliseringen forventes å både gi lavere kostnader pr tjeneste/henvendelse og tilgjengelighet hele døgnet, i tillegg til redusert behov for feilretting m.m.

Investeringsbehovet, blant annet innenfor digitaliseringsområdet er stort. Det har vært og vil være helt nødvendig å gjøre kontinuerlige satsinger i forhold til datasikkerhet og vern av kommunens digitale data. Forsøk på datainnbrudd blir stadig mer sofistikerte og hyppige. Oppdatert programvare og sikkerhetsløsninger, god kunnskap og skepsis hos ansatte og deltagelse i sikkerhetsnettverk er viktige investeringer i dette arbeidet. Det er nødvendig å ha en strategisk plan for investeringene. Selv om digital utvikling går svært raskt og det stadig kommer helt nye løsninger, er det viktig å gjøre strategiske retningsvalg, slik at disse gjøres systematisk over tid.

«Vi i Råde» er vårt overordnede verdi- og holdningsarbeid som skal fremme innovasjon og nye arbeidsmetoder. Sentralt for «Vi i Råde» er å utvikle metoder for tverrfaglig samhandling. Arbeidet skal legge grunnen for nye måter å tenke kommunale tjenester på, sammen med Rådesamfunnet. I 2024 vil vi sammen med Bjørk Innovation gi ny kraft til innovasjonsarbeidet og utvikling av Smartbygda Råde, sammen med innbyggere, næringsliv og akademia.

Vi i Råde

Vi i Råde er vårt holdnings- og verdiskapende arbeid som skal fremme innovasjon og nye arbeidsmetoder. Kommunene søker nye løsninger på hvordan man planlegger, utarbeider og utfører kommunale tjenester. Arbeidet legger grunnen for en ny måte å tenke kommunale tjenester på sammen med innbygger. Dette har ført til nye arbeidsmetoder, som igjen gir økt effektivitet, og gevinster i form av tid, økt kvalitet og bærekraftig økonomi.

«Vi i Råde» handler i stor grad om å finne nye løsninger sammen på fremtidens utfordringer. For å skape en innovasjonskultur må vi ha et felles rammeverk for arbeidet. Råde kommune har utarbeidet en innovasjonsstrategi, som gir oss dette grunnlaget. Vi ønsker å være fremoverlent og utvikle oss, og tenker at systematisk innovasjonsarbeid vil bidra til nye og bedre løsninger for innbyggerne. Det vi iverksetter skal være nytt, nyttig og nyttiggjort. Lederutviklingsprogrammet, ledelse av prosesser del 1 (LAP), er gjennomført for alle ledere og nøkkelpersoner i kommunen, dette videreutvikles i 2024. Her får deltakerne økt kompetanse i å lede prosesser. Denne kompetansen er helt avgjørende for å gi kraft til vårt videre utviklingsarbeid med «Vi i Råde». Våre medarbeidere er de som i størst grad kjenner til tjenestenes utviklingsbehov og muligheter for alternative løsninger. Medarbeiderne må gis mulighet for å kunne omsette dette i handlingsaktiviteter for å skape endring og utvikling i organisasjonen og tjenestetilbudet.

Gjennom samarbeidet med Bjørk Innovation i «Smartbygda Råde» får vi i Råde-arbeidet ny kraft og nye arbeidsflater. Gjennom arbeid med konkrete prosjekter i Råde-samfunnet vil kommune, innbyggere, frivillige, næringsliv og academia sette fart i samhandling og utvikling av Rådesamfunnet.

SmartKom Østfold kommunene er et samarbeid mellom Hvaler, Skiptvet, Rakkestad, Aremark, Marker, Våler og Råde kommune, som sammen gjennomfører et opplæringsprogram knyttet til innovasjon og utvikling for kommunens medarbeidere. Vi tror at medarbeidere som skal drive innovasjonsarbeid i virksomhetene fremover, trenger kjennskap til konkrete og praktiske verktøy og metoder de kan benytte i utviklingsarbeidet. Det å finne nye løsninger på ulike utfordringer vil preges av idemyldring og mange ulike forslag på løsninger. Erfaring viser at alt innovasjonsarbeid trenger prosessledelse og struktur for at ideer skal omsettes i handling og aktiviteter som gir en gevinst.

Betalingssatser

Kommunedirektøren foreslår betalingsatser for 2024 ut fra følgende prinsipper:

- Råde kommune benytter statens maksimalsatser der slike er vedtatt
- Gebyrer for tekniske tjenester (selvkost) fastsettes i samsvar med gjeldende forskrifter for disse

Andre gebyrer økes slik at lønns- og prisvekst fra 2023 til 2024 kompenseres. For noen gebyrer med små beløp vil dette kunne bety noe større påslag enn 4,3% økning skulle tilsi.

Se vedlegg «Betalingsatser 2024 – Råde kommune»

Økonomiske oversikter

De økonomiske oversiktene er satt opp i henhold til ny økonomiforskrift av 07.06.2019. §§ 5-4 og 5-5.

Bevilgning til budsjettområder – Drift (§5-4)

Tjenesteområde	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Politisk styring og kontroll	5 997 180	7 683 347	7 782 763
Helse, omsorg og rehabilitering	190 390 999	183 459 035	196 622 844
Oppvekst og levekår	240 535 163	267 254 209	273 105 869
Kommunedirektør m/staber	47 281 342	56 484 693	66 750 256
Miljø, plan og teknikk	32 729 636	37 726 211	37 723 221
Rammer, skatt og finans	-23 432 909	-36 076 655	-24 896 130
Sum bevilgninger drift, netto*	493 501 412	516 530 840	557 088 823

(Bevilgning til budsjettområder – Drift er endret i henhold til vedtatte endringer i sak 075/23)

Bevilgningsoversikt – Drift (§5-4)

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Rammetilskudd	-238 072 135	-279 489 000	-319 394 000
Innteks- og formuesskatt	-263 558 937	-251 037 000	-248 841 000
Eiendomsskatt	-28 111 584	-29 493 000	-30 039 000
Andre generelle driftsinntekter	-20 405 568	-2 638 000	-540 000
Sum generelle driftsinntekter	-550 148 223	-562 657 000	-598 814 000
Sum bevilgninger drift, netto*	493 501 412	516 530 840	557 088 823
Avskrivninger	27 617 516	31 678 000	33 753 000
Sum netto driftsutgifter	521 118 928	548 208 840	590 841 823
Brutto driftsresultat	-29 029 295	-14 448 160	-7 972 177
Renteinntekter	-3 953 721	-7 236 000	-11 360 000
Utbytte	-387 284	0	0
Gevinter og tap på finansielle omløpsmidler	-415	0	0
Renteutgifter	12 353 042	20 206 000	33 390 000
Avdrag på lån	19 472 412	21 226 000	23 609 000
Netto finansutgifter	27 484 034	34 196 000	45 639 000
Motpost avskrivninger	27 617 516	31 678 000	33 753 000
Netto driftsresultat	-29 162 778	-11 930 160	3 913 823
Disponering eller dekning av netto driftsresultat:			
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	0	0	0
Overføring til investering	-7 207 722	-200 000	-20 300 000
Avsetninger til bundne driftsfond	5 700 600	-1 734 000	-4 022 065
Bruk av bundne driftsfond	-27 655 656	404 000	650 000
Avsetninger til disposisjonsfond	0	-16 834 000	0
Bruk av disposisjonsfond	0	6 433 840	27 585 888
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	-29 162 778	-11 930 160	3 913 823
Fremført til inndekning i senere år	0	0	0

(Bevilgningsoversikt – Drift er endret i henhold til vedtatte endringer i sak 075/23)

Bevilgningsoversikt – Investering (§5-5)

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Investeringer i varige driftsmidler	126 159 815	191 175 625	181 868 750
Tilskudd til andres investeringer	214 000	731 250	918 250
Investering i aksjer og andeler i selskaper	1 219 880	1 500 000	1 500 000
Utlån av egne midler	800 000	0	0
Avdrag på lån	0	0	0
Sum investeringsutgifter	128 393 695	193 406 875	184 287 000
Kompensasjon for merverdiavgift	-5 232 672	-20 570 625	-22 753 750
Tilskudd til andre	-22 471 928	-18 237 000	-16 535 000
Salg av varige driftsmidler	-4 000	0	0
Salg av finansielle anlegsmidler	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-19 792	0	0
Bruk av lån	-98 409 513	-142 856 250	-114 305 250
Sum investeringsinntekter	-126 137 905	-181 663 875	-153 594 000
Videreutlån	-17 811 947	-20 000 000	-12 500 000
Bruk av lån til videreutlån	17 811 947	20 000 000	12 500 000
Avdrag på lån til videreutlån	11 701 511	3 600 000	3 000 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-8 442 930	-3 600 000	-3 000 000
Netto utgifter videreutlån	3 258 581	0	0
Overføring fra drift		-325 000	-20 300 000
Avsetninger til bundne investeringsfond	5 406 913	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-8 657 734	-518 000	-268 000
Avsetninger til ubundet investeringsfond	19 792	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-2 283 341	-10 900 000	-10 125 000
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0
Sum overføringer fra drift og netto avsetninger	-5 514 371	-11 743 000	-30 693 000
Frømført til inndekning i senere år (udekket beløp)	0	0	0

(Bevilgningsoversikt – investering er endret i henhold til vedtatte endringer i sak 075/23)

